

Miljödepartementet

Rättsenheten

Rättssakkunnig

Malin Larsson

Telefon 08-405 24 17

E-post malin.larsson@environment.ministry.se

Remissammanställning Prövning av vindkraft SOU 2008:86

1. Inledning

Miljöprocessutredningens tredje delbetänkande Prövning av vindkraft (SOU 2008:86) har remitterats till 154 remissinstanser. Svar har inkommit från 122 av dessa. Därutöver har ytterligare 11 yttranden inkommit. Remissvaren i sin helhet finns tillgängliga hos Miljödepartementet, dnr M2008/3707/R.

1.1 Sammanfattning av förslagen

Ändringar i plan- och bygglagen

- När det gäller större vindkraftsanläggningar på allmänt vatten och i glest bebyggda områden ska det enligt utredningens förslag endast behövas tillstånd enligt miljöbalken. Bygglov krävs endast om tillstånd enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken inte har lämnas.
- Detaljplan ska endast krävas om anläggningen ska uppföras inom ett område där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse och tillkomsten av anläggningen inte kan prövas i samband med prövningen av ansökan om bygglov.
- Storleken på rotordiametern höjs från två till tre meter som gräns för inträde av bygglovsplikt. Vindkraftverk som inte överstiger 20 m från marken föreslås vara bygglovsfria.

Ändringar i miljöbalken

- Gränsen för när kommunfullmäktige får begära att regeringen ska pröva en vindkraftsanläggning föreslås ändras från effekt till höjd/antal. Gränsen föreslås också vara den samma som tillståndsgränsen.
- Förbudet mot att uppföra vindkraftsanläggningar av viss storlek på Öland tas bort.

- Om en verksamhet kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska det vara obligatoriska för tillsynsmyndigheten att förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd. Det ställningstagandet får inte överprövas av länsstyrelsen.

Ellagen (1997:857)

- Vid prövning av nätkoncession ska prövningen inte omfatta frågor som redan prövats i en tillståndsprövning enligt miljöbalken.

Förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

- Gränsen för anmälnings- och tillståndsplikt ändras från effektgränser till gränser angivna i höjd och antal.
- Det preciseras vad en anmälan av verksamhet för vindkraftverk ska innehålla.

Förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar

Kravet på att det för vindkraftanläggningar alltid ska upprättas en miljökonsekvensbeskrivning föreslås tas bort. I stället får länsstyrelsen i varje enskilt fall ta ställning till om anläggningen kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

2. Prövning enligt endast enligt miljöbalken

Tillstyrker/inga synpunkter/ingen erinran/motsätter sig inte:

Miljööverdomstolen, Vänersborgs tingsrätt, Naturvårdsverket, Fiskeriverket, Lantmäteriet, Statens energimyndighet, Sveriges geologiska undersökning, Advokatfirman Åberg, Lantbrukarnas riksförbund, Vattenfall, Airtricity, Storumans kommun, Kiruna kommun, Naturskyddsföreningen, Svensk Energi, Svensk vindenergi, Svenskt Näringsliv, Sveriges Byggindustrier, Jämtkraft,

Tillstyrker men har synpunkter i någon del: Kamrarrätten i Jönköping, Länsrätten i Skåne, Växjö tingsrätt, Jordbruksverket, Affärsverket svenska kraftnät, Forsvarsmakten, Forsvarets radioanstalt, Luftfartsverket, Räddningsverket, Kammarkollegiet, Statskontoret, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Sala kommun, Gotlands kommun, Uppvidinge kommun, Härnösands kommun, Växjö kommun, Västsvenska Industri- och handelskammaren, Sveriges Ornitologiska förening,

Kamrarrätten i Jönköping: I vilken takt utbyggnaden av vindkraft kan ske är i hög grad beroende av förhållanden utanför det rättsliga systemet. En prövning enbart enligt miljöbalken kommer ställa betydligt högre krav på översiktsplanen. Översiktsplanen och detaljplanen fyller olika funktioner.

Syftet med detaljplanen är i första hand att lösa motstående intressen inom ett område, inte att vara ett övergripande styrmedel för lokalisering av bebyggelse.

Länsrätten i Skåne: Länsrätten anser att förslaget att undvika dubbelprövning för vindkraftverk genom koncentrerad tillståndsprövning enligt miljöbalken i vart fall i viss mån kan underlätta utvecklingen för att uppnå målsättningarna enligt direktivet. När det gäller författningsförslagets språkliga utformning är formuleringen av 8 kap. 2 § p. 6 PBL svårsläst eftersom ”vindkraftverk” först syftar på vindkraftverk i plural och senare i samma mening på vindkraftverk i singular. Länsrätten föreslår att p. 6 formuleras enligt följande. *6. uppföra [sådana] vindkraftverk, med tillhörande anläggningar, som inte tillståndsprövats enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken, om vindkraftverkets höjd över marken överstiger 20 meter, vindturbinens diameter är större än tre meter eller om kraftverket placeras på ett avstånd från gränsen som är mindre än kraftverkets höjd över marken eller om kraftverket ska fast monteras på en byggnad,*

Växjö tingsrätt: Miljödomstolen har inte något att erinra mot de förslag som förs fram i betänkandet. Den kraftiga och önskvärda utbyggnaden av vindkraften kan komma att leda till att det är svårt att undvika skador motsvarande vad som gäller vid utbyggnad av vattenkraft. Miljödomstolen anser därför att ett ersättningssystem motsvarande bygdeavgiften för vattenverksamheter bör övervägas vid utbyggnaden av vindkraft.

Statskontoret: Vid prövning av etablering av vindkraftverk enligt miljöbalken bör en översiktsplan eller motsvarande underlag från den berörda kommunen ligga till grund för ett beslut om vindkraftsetablering. Miljöbalkens prövning är inriktad på att pröva den enskilda anläggningens miljöpåverkan. Prövning enligt PBL innebär även en prövning av vad som är den mest lämpliga användningen av marken. Detta sker i olika former av planer eller om sådan saknas i samband med bygglovprövningen. Utredningen bedömer att en översiktsplan eller motsvarande underlag från den berörda kommunen bör ligga till grund för ett beslut om vindkraftsetablering enligt miljöbalken. Detta är enligt Statskontorets syn en rimlig ståndpunkt. I en översiktsplan har kommunen redovisat olika intressen för markanvändningen och prövat vad som är den mest lämpliga markanvändningen i kommunens olika delar. En förutsättning för att översiktsplanen ska fungera som ett bra underlag vid beslut enligt miljöbalken är att planen är aktuell. Enligt PBL ska kommunfullmäktige ta ställning till översiktsplanens aktualitet minst en gång under mandattiden. Det kan dock förekomma att översiktsplanen inte prövats på detta sätt vad avser aktualitet. Saknas en aktuell översiktsplan vid prövningen av ett vindkraftverk enligt miljöbalken finns alltså inget aktuellt underlag som tar ställning till om det är en lämplig markanvändning att etablera vindkraftverk på den tilltänkta platsen. Detta är en fråga som bör hanteras inom ramen för PBL, inte miljöbalken. Miljödomstolens ställningstagande till en ansökan om tillstånd för vindkraftverk kan i detta läge i praktiken innebära att ställning tas till vad som är lämplig markanvändning, utan att det finns ett aktuellt ställningstagande från kommunen. Det är därför särskilt viktigt att Miljödomstolen i

denna situation inhämtar yttrande från kommunen om ett aktuellt underlag saknas.

Kammarkollegiet: Kammarkollegiet tillstyrker förslaget om att större vindkraftsanläggningar i huvudsak enbart prövas med stöd av miljöbalken. Rent allmänt anser kollegiet att lokaliseringen av stora vindkraftsanläggningar ska ske ur nationellt perspektiv. Även om en kommun i sin planering har pekat ut områden som, utifrån kommunal horisont, är lämpliga för lokalisering av stora vindkraftsanläggningar kan lokaliseringen vara mindre lämplig ur ett nationellt perspektiv. Det kan finnas olika skäl till detta, bl.a. kan vindenergin vara högre i en annan kommun eller motstående intressen mindre skyddsvärda. Mot denna bakgrund är en prövning av vindkraftsanläggningar enbart med stöd av kommunal planering enligt PBL inte att anse som lämplig. Kollegiet vill dock peka på att den uteblivna prövningen enligt plan- och bygglagen (1987:10) (PBL) kommer att ställa högre krav på prövningsmyndigheten. Kollegiet vill också peka på att en kommunal översiktsplan, som enligt utredaren ska kunna ligga till grund för beslut om vindkraftsetablering, inte kan tillmätas samma tyngd som en kommunal detaljplan. Skälet till detta är främst att den kommunala översiktsplanen inte kan prövas genom förvaltningsbesvär. De synpunkter som motstående intressen i dag kan framföra vid överklaganden av detaljplaner måste alltså, med den nya ordning som föreslås, till fullo prövas inom ramen för miljöbalksprövningen. En ordning där en översiktsplan, som endast kan överklagas med de begränsade reglerna om laglighetsprövning, tillmäts avgörande betydelse vid miljöbalksprövningen skulle i praktiken kraftigt minska sakägarnas inflytande på processen.

Räddningsverket: Verket har inget att erinra om grundförslaget dvs. att i huvudsak pröva vindkraftanläggningar enligt miljöbalken (MB). Det är dock tveksamt om prövning av hänsynstagande till det allmänna intresset säkerhet blir tillräckligt tillgodosett vid en prövning enligt 11 kap. MB enligt föreslagen lydelse av 8 kap. 2 § PBL.

Luffartsverket: I bygglovsprocessen bereds LFV tillfälle att yttra sig över lämpligheten av etableringen inom flygplatsens influensområde inkluderat flygplatsens hinder och procedurytor då LFV anses som sakägare enligt plan- och bygglagen (PBL). För LFV är det viktigt att det säkerställs att LFV ges samma möjlighet att yttra sig över och möjlighet att klaga på etableringen av vindkraftverk som idag oavsett enligt vilken lagstiftning som etableringen prövas.

Försvarsmakten: Det är av stor vikt att Försvarsmakten får alla ärenden som rör höga objekt på remiss, dvs. bygglovansökningar, detaljplaner, tematiska översiktsplaner för vindkraft samt anmälningar och samråd enligt miljöbalken. På grund av brister i lagstiftningen sker detta inte idag. Vissa kommuner tolkar exempelvis PBL så att bygglov inte krävs för vindmätmaster. Således finns risken att Försvarsmakten inte alls får in något information om dessa objekt. Försvarsmakten är inte heller särskild nämnd som obligatorisk deltagare i samråd enligt miljöbalken. Inte heller alla dessa skickas till Försvarsmakten för yttrande. Försvarsmakten äger landets

hinderdatabas där alla höga objekt, dvs. från 20 m och uppåt utanför tätort, ska läggas in. Med databasen som grund publiceras flygkartor och informationen förs också in i flygnavigeringssystem. Av flygsäkerhetsskäl är det av största vikt att informationen är komplett. I det nya förslaget till luftfartslag finns en skrivning om att en Flygsäkerhetsanmälan ska skickas in till Försvarsmakten 30 dagar innan ett uppförande. Detta är ett stort steg framåt men i detta skede är det för sent att lämna eventuella synpunkter på placeringar. Ett förtydligande i PBL, miljöbalken och förordningen om hälsofarlig verksamhet och hälsoskydd behövs således. Det bör framgå att Försvarsmakten är en obligatorisk remissinstans vad gäller alla ärenden som rör höga objekt. Slopas kravet på detaljplan för vindkraftsprojekt och krav på anmälan enligt miljöbalken för enstaka lägre verk, är det än viktigare att bygglovansökningar och miljöprövningsärenden alltid skickas till Försvarsmakten för yttrande innan beslut tas.

Försvarets radioanstalt: Delar utredningens överväganden att det räcker med att vindkraftanläggningar tillståndsprövas enligt MB. Kommunens inflytande på denna prövning är redan så stark att inga tillstånd i praktiken kan ges utan kommunens medgivande. Dagens dubbelprövning enligt PBL behövs således ej.

Jordbruksverket: Ställer sig i princip bakom utredarens förslag att förbättra förutsättningarna för att utöka vindkraftsanvändningen i Sverige. Dock anser Jordbruksverket att utredningens siffror om hur mycket mark som behöver tas i anspråk för att uppnå vindkraftsmålet behöver preciseras. En ökad lokalisering av vindkraft till jordbruksmark kan komma i konflikt med miljökvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap*. Den mycket starka vindturbulensen i kombination med risken för kollision innebär att vindkraftverk utgör en fara för framförallt vissa rovfåglar och fladdermöss som är knutna till odlingslandskapet. Vidare kan, som redan berörts, odlingslandskapets värde för rekreation påverkas. Jordbruksverket anser att det är viktigt att dessa omständigheter tydligt beaktas i prövningsprocessen.

Affärsverket svenska kraftnät: Vid den prövning av anslutningsledningars lokalisering som föreslås ske enligt miljöbalken finns det ett behov av att i vart fall översiktligt förvissa sig om att planerad anslutning är tekniskt lämplig. Om en sådan kontroll sker efter prövningsförfarandet finns det en risk att lokaliseringen behöver ändras och att miljöprövningen måste göras om.

Länsstyrelsen i Västerbottens län: Med förslaget blir det en förskjutning där översiktsplanerna blir viktigare än tidigare. Länsstyrelsen anser att genomarbetade kommunala översiktsplaner för vindkraft är ett bra sätt att underlätta för vindkraftsetablering och att styra etableringar till lämpliga platser. Med uppdaterade och aktualitetsprövade översiktsplaner och med lagförslaget som förtydligar innehållet i en anmälan bör det bli lättare för kommunen att hantera anmälningsärenden. Kommunens yttranden i tillståndsärenden är viktiga och kommer med förslaget att bli ännu viktigare vid tillståndsprövningen. Med genomarbetade översiktsplaner kommer kommunerna lättare att kunna avgöra och framföra tydliga synpunkter om

kommunen är positiv eller negativ till en lokalisering. Med tanke på att Västerbottens län har den till ytan största arealen riksintresse för vindbruk är kommunernas arbete med översiktsplaner mycket viktigt. I Västerbotten pågår arbete med att ta fram fördjupade översiktsplaner för vindkraft i nästan alla kommuner vilket är mycket positivt. Utredningen föreslår övergångsbestämmelser för förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet. Länsstyrelsen tycker dock att utredningen inte på ett tydligt sätt redogör för hur tillsynen ska hanteras för de idag befintliga vindkraftparker som nu är anmälningspliktiga och som med nya lagförslaget blir tillståndspliktiga. Detta behöver förtydligas innan ett lagförslag träder i kraft.

Länsstyrelsen i Stockholms län: En viktig förutsättning för att förslaget kan godtas är att kommunerna har tagit ställning till utbyggnaden i sin översiktsplan eller i en särskild vindkraftpolicy. Det bör av bestämmelserna framgå att kommunernas inställning ska väga tungt i tillståndsprövningen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län: Utredningen har föreslagit att det som huvudregel inte ska krävas bygglov eller detaljplan för vindkraftsanläggningar som har tillståndsprövats enligt miljöbalken. Bygglovet är det viktigaste verktyget i kommunens prövning av bebyggelse. Förslaget innebär i detta avseende att kommunen i formell mening får minskade möjligheter att styra markanvändningen i den egna kommunen. Trots den stora påverkan på landskapet som vindkraftparker kan innebära ges kommunen i konsekvens av utredningens förslag inte samma möjlighet att gestaltningsmässigt pröva vindkraften som PBL unikt ger. Utredningen har bedömt att kommunernas inflytande samt möjlighet att påverka markanvändningen inte torde påverkas i realiteten i och med att kommunerna har möjlighet att ge sin syn på markanvändningen i översiktsplanen samt att kommunen är part i miljöbalksprövningen. Utredningens slutsats i denna del kan vara korrekt i praktiken. Detta förutsätter dock att översiktsplanerna är väl genomarbetade samt att det görs tematiska fördjupningar och kontinuerliga uppdateringar av översiktsplanerna. Det behövs därför en större tydlighet författningsmässigt att översiktsplanen ska ge vägledning inför beslut enligt andra lagar än PBL. Om så inte är fallet befarar länsstyrelsen att förslaget resulterar i ett minskat reellt inflytande för kommunen och kommunmedborgarna. Länsstyrelsen bedömer att de föreslagna förändringarna kommer att medföra merarbete med översiktsplaner för bland annat kommuner och länsstyrelser. En förutsättning för att det förslag som har lämnats av utredningen överhuvudtaget ska kunna fungera på avsett sätt är att mer kraft och resurser läggs ned på att ta fram väl genomarbetade översiktsplaner.

Länsstyrelsen i Gotlands län: Länsstyrelsen anser att förslaget innebär en inskränkning av det kommunala planmonopolet. Om förslaget genomförs kommer det att ställa höga krav på att alla kommuner har en aktuell och tydlig översiktsplan. Översiktsplanerna måste tydligt visa vilka områden som kommunerna anser är lämpliga för vindkraft, men också de områden som är direkt olämpliga. Förslaget ställer också krav på att kommunen som samrådspart i tillståndsprövningar gör sin granskning ur såväl plan- och

byggsynpunkt som miljö- och hälsoskyddssynpunkt. Under förutsättning att en god förankring sker i kommunernas översiktsplaner där kommunerna gör ett ställningstagande kring vindkraftens lokalisering bedömer Länsstyrelsen att tillståndsprövning av stora vindkraftsanläggningar har förutsättning att vara ett tillräckligt instrument. Som utredningen anger ställs i 3 kap 1 § PBL krav på byggnaders estetiska utformning samt anpassning till landskapsbilden. Någon direkt motsvarighet finns inte i MB. Länsstyrelsen anser att även detta ställer krav på att kommunerna i sina översiktsplaner anger vilka områden som har en känslig landskapsbild och där det kan krävas restriktioner, exempelvis i form av höjdbegränsningar, för uppförande av vindkraft.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län: De tematiska översiktsplaner som kommunerna upprättat ger ett bra underlag för prövningen i miljöprövningsdelegationerna. En förutsättningar för detta har dock varit det statliga bidrag som lämnats för fördjupade översiktsplaner för vindkraftändamål.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län: Tillståndsprövningen tillgodoser den enskildes rättsäkerhet och en verksamhetsutövarers rättstrygghet i tillräckligt omfattning. Det finns inte anledning att generellt kräva bygglov och detaljplan om tillstånd enligt miljöbalken har lämnats. En viktig förutsättning för vindkraftsutbyggnad är dock att kommunen har ett vägledande dokument för utbyggnaden av vindkraft. Det kan vara motiverat att införa övergångsbestämmelser som ger kommunen möjlighet att aktualisera översiktsplanen innan ändringen i PBL träder i kraft.

Länsstyrelsen i Skåne län: En förutsättning för att miljömålet om begränsad klimatpåverkan ska kunna uppnås är bl.a. att en utökning kan ske av förnyelsebara energikällor. Det är härvid av betydelse att vindkraftsutbyggnaden underlättas. Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att det finns behov av effektivisering, förenkling och samordning i prövningsprocesserna vad gäller vindkraftsetableringar samt att dubbelprövning bör minimeras där så är möjligt. Med denna bakgrund bedömer Länsstyrelsen att tillståndsprövning enligt miljöbalken (MB) av stora vindkraftsanläggningar har förutsättningar att bli ett tillräckligt instrument för att säkerställa att utbyggnaden av vindkraft sker på lämpliga platser med hänsyn till människors hälsa och miljön. Dock är en viktig förutsättning för en sådan prövning att kommunen i sin översiktsplan har behandlat och tagit ställning till vindkraftsutbyggnad inom kommunen. Det är också viktigt att kommunens inställning till vindkraftsanläggningar väger tungt vid en tillståndsprövning enligt MB. För att tydliggöra och stärka kommunens roll i miljöprövningsprocessen anser Länsstyrelsen att kommunens ansvar för planeringen av markanvändningen bättre bör tillgodoses t ex genom att det i lagtexten framgår att samrådet enligt 6 kap 4 § MB riktar sig till kommunen som part.

Växjö kommun: Tillstyrker förslaget med påpekandet att kommunens ställningstagande ska inhämtas vid prövningen enligt miljöbalken.

Härnösands kommun: Översiktsplanen ska vara det grundläggande beslutsunderlaget i kommunen. Det är positivt att dubbelprövningen slopas, men det är alltför vagt att skriva ”områden där det råder stor efterfrågan på mark”. I stället bör dubbelprövningen slopas i de områden som utpekats som riksintresse för vindkraft och där en tillståndsprövning för vindkraften krävs. Kommunen kan i dessa ärenden ändå yttra sig i egenskap av remissinstans.

Uppvidinge kommun: Kommunstyrelsen ställer sig i grunden positivt till förslaget som lagts fram av utredningen med tillhörande ändringar i lagtext. Förslagets huvudsakliga syfte har varit att hitta en snabbare och enhetligare hantering av vindkraftsfrågor vilket ses som mycket positivt. Enligt förslaget kommer mer vikt att fästas vid den kommunala översiktsplanen eftersom den kommer att vara vägledande vid etablering av vindbruk. Översiktplanen kommer därför vara ett viktigt styrinstrument där vindkraften och allmänna intressen samt andra riksintressen hanteras vilket stärks genom förslaget. I nuläget finns dock få översiktplaner som är aktuella och få av dessa behandlar vindkraftsfrågan. Möjligheten att möta de ökade kraven på översiktplanen kommer därför att se olika ut i landet. I de fall frågeställningar uppstår som inte regleras i översiktplan flyttas beslutsrätten från kommun till stat. Att beslutsrätten flyttas till länsstyrelsen anser vi olyckligt och negativt ur demokrati synpunkt. Att som förslaget avser bara pröva vindkraft enligt miljöbalken väcker en rad frågeställningar. Lagstiftning saknas i miljöbalken som utgör stöd för synpunkter i gestaltungsfrågan. Gestaltungsfrågor är mycket frekventa frågeställningar i många ärenden gällande vindkraftsetablering. Praxis måste utarbetas för att dessa frågor ska få utrymme under tillståndprocessen. Vidare saknas bl.a. riktlinjer för konstruktion och klarläggande av kvalitetsansvaret, det vill säga de frågor som regleras i plan- och bygglagen 9 kap, i miljöbalken vilket kan leda till stora problem för fastighetsägare och entreprenörer.

Sala kommun: Sala kommun välkomnar utredningens förslag som sannolikt kommer att göra det enklare och snabbare att få tillstånd byggnation av vindkraftverk. Sala kommun vill dock påpeka att det är viktigt att slå vakt om kommunens rätt att planlägga mark. Detaljplanering och bygglov fyller viktiga funktioner och att ta bort dessa verktyg kan leda till bekymmer istället för förenklingar. Kommuner bör kunna pröva lokalisering av vindkraftverk. Förslaget angående regler om skyldighet för kommunal myndighet att samordna handläggning av anmälan om vindkraftsverksamhet och ansökan av bygglov gällande samma verksamhet är bra.

Gotlands kommun: Utredningens förslag när det gäller samordning av anmälan/ tillstånd enligt miljöbalken kontra planläggning/bygglov är positiva steg mot en förenklad handläggning. Kommunstyrelsen vill dock poängtera vikten av att lagförslaget modifieras, så att det tydligt framgår, att det är kommunen, som även i fortsättningen, ska ha ansvaret när det gäller planering av mark och vatten och därmed t ex lokalisering av vindkraftanläggningar. Det kan också ifrågasättas om vindkraften ska finnas med på listan över miljöfarliga verksamheter eller om

vindkraftlokaliseringen primärt ska vara en fråga för handläggning enligt plan- och bygglagen.

Sveriges Ornitologiska förening: Vindkraftutbyggnaden bör uppmuntras, som en del av omställningen till förnyelsebar energiproduktion, men att detta inte får konkurrera om skyddsvärd natur och områden med höga fågelvärden. För att garantera att allvarlig påverkan inte sker är ett oförändrat krav på möjlighet till prövning enligt miljöbalken viktigt. Samtidigt anser SOF att dåliga placeringar, utan nödvändig hänsyn tagen till naturskyddet, måste kunna undvikas genom en mer framsynt planering där naturvårdsmyndigheter och naturvårdsorganisationer utgör en integrerad och aktiv del i planeringen kring vindkraftutbyggnaden. För att underlätta handlägningsprocesser kring tilltänkta projekteringar behövs gemensamma riktlinjer för fågelskyddet och naturvårdshänsynen och SOF föreslår därför att nationellt guidedokument tas fram där det tydligt framgår vilka krav på naturvårdshänsyn och fågelskydd som ska gälla. Det samlade värdet av naturmiljöerna ska utgöra grund när en plats lämplighet bedöms. Uppfyller platsen grundkraven för värdefull natur ska platsen undantas från exploatering redan i ett tidigt skede innan processen hunnit gå så pass långt att kostnaden för att finna alternativa platser blir orimligt stor. Att undanta områden där risken för avslag är stor innebär också ett kostnadseffektivt sätt att undvika långa och dyra tillståndsprocesser. Med ovanstående krav kan säkert en viss förenkling av kraven på MKBer ske.

Västsvenska Industri- och handelskammaren: Delar uppfattningen att översiktsplanen spelar en central roll vid utbyggnaden av vindkraft. Det är viktigt att utpekandet av riksintressen får genomslag i översiktsplaneringen.

Avstyrker men har synpunkter i någon del: Malmö kommun, Piteå kommun, Oxelösunds kommun, Umeå kommun, Ragunda kommun, Ekonomistyrningsverket, Strömsunds kommun, Riksantikvarieämbetet, Sveriges kommuner och landsting, Krokoms kommun, Föreningen Svenskt landskapsskydd, Östersunds kommun, Tanums kommun, Luleå kommun, Göteborgs kommun, Lidingö kommun, Föreningen Sveriges Bygglovgranskare och byggnadsnämnds sekreterare, Sveriges stadsarkitektförening, Kungsbacka kommun, Bergs kommun, Karlstads kommun, Kalmar kommun, Jönköpings kommun, Svenska samernas riksförbund, Skellefteå kommun, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Örnsköldsviks kommun, Sametinget, Ljungby kommun, Robertsfors kommun, Stockholms kommun, Länsstyrelsen i Södermanlands län

Länsstyrelsen i Södermanlands län: Det är inte självklart att miljöbalken är en lämpligare lagstiftning än PBL för prövning av vindkraftverk. Lagstiftningarna har olika syfte.

Länsstyrelsen i Östergötlands län: Länsstyrelsen har vid tidigare tillfällen framfört synpunkten att en speciallagstiftning som hanterar prövning av vindkraft är att föredra om syftet är att skapa ett rationellt och enhetligt prövningsförfarande. Därmed skulle också en närmare anknytning mellan vindproduktion och eldistribution kunna tillskapas.

Länsstyrelsen motsätter sig förslaget att ta bort bygglovprövning för etableringar som har fått tillstånd enligt MB. Ett sådant får långtgående konsekvenser för det kommunala planmonopolet som är en av PBL-systemets grundstenar. Förslaget skulle komma att innebära en olycklig separering av vindkraftsprövningen från övrig prövning och planering av mark- och vattenanvändningen i kommunen som resulterar i att prövningen lyfts ur sitt sammanhang. Allmänt sett är PBL ett lämpligare system för att allsidigt pröva frågor om markanvändning och bebyggelsestruktur än miljöbalken, eftersom PBL till skillnad mot miljöbalken är en exploateringslagstiftning. I PBL finns dessutom ett tydligt stöd för att vid prövningen beakta landskapsbilden. Förslaget förutsätter att kommunerna har aktuella översiktsplaner, vilket i dagsläget saknas hos en betydande del av Sveriges kommuner. Länsstyrelsen Östergötland befarar att förslaget om slopade bygglovprövningar för tillståndspliktiga projekt inte heller stimulerar till en mer aktiv översiktsplanering då beslut om tillståndsärenden fattas av annan myndighet än kommunen. Tvärtom finns en stor risk att intresset för kommunen att via översiktsplanering medverka till en god lokal förankring av vindkraftutbyggnaden väsentligt skulle minska. Vidare måste tas med i beräkningen att vindkraftanläggningar ofta lokaliseras i områden som ligger i gränslandet mellan flera kommuner där bebyggelsestrycket generellt är lägre. De vindkraftverk som ingår i en och samma grupp kan således placeras i flera olika kommuner. I dessa fall blir flera kommuner jämbördiga remissinstanser vid tillståndsprövningen enligt miljöbalken vilket, i de fall som berörda kommuner har olika syn på vindkraftutbyggnadens lämplighet, innebär att den enskilda kommunen får minskad möjlighet att påverka tillståndsprövningen och i förlängningen vindkraftutvecklingen i den egna kommunen. Det bör i sammanhanget också framhållas att detaljplanen som instrument har stor potential att stödja vindkraftutbyggnaden; inte bara genom detaljplaneringsprocessen i sig som möjliggör god demokratisk förankring utan också genom att detaljplanen ger bygg rätt för ett visst antal vindkraftverk på en bestämd plats. Det finns dessutom möjlighet att i detaljplan ta bort bygglovsplikten för vindkraftverk.

Riksantikvarieämbetet: Anser att den i vissa delar dubbla prövningen vi har idag inte bör ses som ett problem utan som en möjlighet att öka acceptansen för en kraftig utbyggnad genom att besluten blir väl förankrade. Riksantikvarieämbetet ser ingen anledning till att särskilja prövningsordningen för just vindkraft från den ordning som gäller för andra stora anläggningar och verksamheter med motsvarande omgivningspåverkan. delar inte utredningens slutsats att kommunernas inflytande över markanvändningen i praktiken inte påverkas av förslagen. Förslaget innebär att kommunen riskerar att fräntas beslutanderätten om markanvändningen i kommunen vad gäller vindkraft. Detta avviker från en planeringstradition som bl.a. syftar till att ta tillvara medborgarnas intressen och bygger på deltagande, engagemang och lokalkännedom.

Ekonomistyrningsverket: Konsekvenserna av utredningens förslag om att vindkraftsanläggningar i vissa områden inte längre ska omfattas av reglerna om detaljplan samt slopad bygglovsplikt när tillstånd till verksamheten har meddelats enligt miljöbalken bör analyseras ytterligare innan de eventuellt

realiseras. Handläggningstiderna för prövning av vindkraftsanläggningar i dag till stor del också beror på ofullständiga ansökningar från verksamhetsutövare och att berörda myndigheters handläggningsrutiner inte alltid synes vara fullt utvecklade.

Sametinget: Den kommunala planeringen har stor betydelse för lokaliseringen av vindkraft. Sametinget motsätter sig att vindkraft endast ska hanteras enligt miljöbalken. Eftersom översiktsplanen inte är bindande går det inte att bortse ifrån att andra instanser kan bortse från planen vid sina prövningar. Ofta har översiktsplanerna inte beaktat rennärningen på ett tillräckligt sätt.

Örnsköldsviks kommun: Den enda styrning av tillkommande vindkraftverk som kommunen med lagändringen säkert får är om anläggningen ska uppföras inom ett område där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse och tillkomsten av anläggningen inte prövas i samband med prövning av ansökan om bygglov eller förhandsbesked. Där får kommunen rätt att kräva detaljplan och bygglov. Det borde vara en självklarhet att kommunen beslutar om och har inflytande när det gäller tillkomsten av anläggningar med ett så stort påverkan på omgivningen som vindkraftsverk har. Enligt delbetänkandet förutsätts att bygganmälan är kvar. Enligt den pågående PBL-utredningen är förslaget att bygganmälan tas bort. Så var det även i slutbetänkandet av PBL-kommittén från 2005. Det kan synas anmärkningsvärt att utredningen inte samordnas med detta vad gäller tillsyn och kontroll vad gäller utformning och kvalitet i tekniskt avseende.

Skellefteå kommun: Kommun anser dock att utredningens förslag motarbetar den kommunala medverkan i utbyggnaden av vindkraften. Förslaget stärker det statliga inflytandet på kommunernas bekostnad. Skellefteå kommun motsätter sig utredningens förslag att det kommunala planmonopolet urholkas. Kommunen bör även i framtiden få ha ett avgörande inflytande beträffande frågor som lämplig lokalisering, landskapsbild och övriga utformningsfrågor. Kommunernas samråd och dialog med allmänheten är den viktigaste delen i förankringsprocessen av ett vindkraftsärende.

Jönköpings kommun: Det är fullkomligt oacceptabelt att en betydande utbyggnad av vindkraft ska kunna göras utan att kommunerna har möjlighet att bedöma och påverka lokalisering mm. Jönköpings kommun prövar dessa ärenden genom bygglov enligt PBL och anmälan enligt miljöbalken och nämnderna samordnar sin handläggning i dessa ärenden. Kommunen har även antagit en vindkraftpolicy som ska vara vägledande i handläggningen av ärendena. Den är utformad så att den anger de områden i kommunen där vindkraftsetableringar inte kan accepteras med hänsyn till markanvändning och landskapsbild. På alla andra platser sker en bedömning och prövning från fall till fall. Det är möjligt att med en effektiv tillämpning av gällande lagstiftning uppnå de syften utredningen eftersträvar. Av betänkandet framgår att man anser att tillståndsmyndigheten i stor utsträckning ska kunna luta sig mot kommunernas översiktsplaner vid sin prövning av vindkraftsetableringar. Jönköpings kommun vill understryka att

översiktsplanen till sin karaktär inte har en sådan detaljeringsgrad att den för en utomstående myndighet kan ge svar på alla frågor rörande markanvändningen. I en sådan plan är inte allt bestämt för framtiden och den prövar inte alla tänkbara exploateringsmöjligheter och den är inte juridiskt bindande. Om kommunens intentioner ändras i något avseende är det också en tidskrävande process att omarbete en översiktsplan. Inte heller den löpande ärendehantering, exempelvis utomplansärenden, framgår av en översiktsplan. I hanteringen av exempelvis utomplansärenden är det också av största vikt för kommunen att ha kunskap och kännedom om vilka eventuella vindkraftsintressen som kan vara aktuella i området. Det är över huvud taget inte rimligt att kommunen inte ska ha ett direkt inflytande över den markanvändning som vindkraftsetableringar innebär.

Karlstads kommun: Vid en bedömning om huruvida dubbelprövningar sker har utredningen i allt för stor grad studerat vad som prövas istället för vem som prövar och varför. Bedömningen har därför resulterat i förslag som innebär att besluten i många fall kommer att fattas av staten istället för av kommunen, vilket går emot regeringens vindkraftsproposition (2005/06:143) som betonar vikten av en lokalt förankrad elproduktion från vind.¹ Det går även att ifrågasätta förslaget utifrån närhetsprincipen, dvs. att beslut ska fattas så nära de människor de rör som möjligt, vilket i det här fallet innebär kommunen. Förslagen innebär en tydlig inskränkning i det kommunala planmonopolet.

Bergs kommun: Förslaget utgör en oacceptabel inskränkning i det kommunala planmonopolet. Översiktsplanen är inte bindande och därför ingen garanti för att kommunen inte blir överkörd. Att ta bort krav på detaljplan och bygglov innebär också att man frångår det s.k. närhetsprincipen, dvs. att beslut ska fattas så nära de berörda som möjligt. Det är dock positivt att utredningen klargör att detaljplan inte alltid ska behövas. Frågan om bygdepeng bör övervägas.

Lidingö kommun: Förslaget innebär att utbyggnaden av vindkraft sker på bekostnad av ett beskuret planmonopol. När kravet på bygglov tas bort reduceras kommunen till att endast bli remissinstans. Förslaget utgår från att kommunen gjort en prövning av lämpligheten av vindkraft i sin översiktsplan. Det har inte alla kommuner gjort.

Göteborgs kommun: Kontoret anser att förslaget innebär att det kommunala självstyret och rätten att planlägga mark och vatten rubbas liksom i viss mån möjligheten till insyn och demokratisk förankring.

Luleå kommun: I miljöbalken finns inget absolut krav att en vindkraftsanläggning ska ha stöd i en översiktsplan. En översiktsplan är inte heller en juridiskt bindande plan. Utredningens förslag är således inte förenligt med principen om kommunalt självstyre och PBL:s grundsats att det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten, PBL 1 kap. 2 §. Det finns helt klart nackdelar med detaljplaneläggning av

relativt stora områden för vindkraft i glesbebyggda områden bl.a. medför detaljplanen inskränkningar i jakten. Men förslaget på hur en kommande prövning ska ske måste ändå vara utformat så att kommunerna har det avgörande inflytandet över mark- och vattenområdenas användning, dvs. kopplas till ett regelverk enligt PBL. Planläggning sker på kommunalt initiativ och där kommunfullmäktige slutligen prövar ett antagande av planerna. Tillståndsprövning enligt miljöbalken sker på exploitörers och verksamhetsutövares initiativ där ytterst domstolar avgör användningen. Förslaget fungerar således endast i de fall kommun och exploitör/verksamhetsutövare är överens.

Tanums kommun: Förslaget är ett angrepp på det kommunala planmonopolet. Frågan om vindkraftutbyggnad är en utpräglad lokaliserings- och planeringsfråga. Om kravet på bygglov slopas måste kopplingen till kommunens planering säkerställas på annat sätt. Det finns i dag ingen uttrycklig koppling eller hänvisning mellan översiktsplanen och miljöbalken.

Östersunds kommun: Kommunen har starka invändningar mot utredningens förslag att det är tillräckligt med en miljöprövning av stora vindkraftparker i glesbygd. Utredningen föreslår att kommunen inte ska kunna kräva prövning genom detaljplan och bygglov för dessa anläggningar. Förslaget innebär att kommunens beslutsrätt på ett avgörande sätt minskar och överförs till miljöprövningsdelegationens tjänstemän. Miljöprövningsdelegationen måste visserligen ta hänsyn till kommunens översiktsplan, men den är inte formellt bindande och kan inte förutse alla nya intressen. För att kommunen ska kunna bestämma lämplig lokalisering och utformning av vindkraftparker krävs detaljplan och/eller bygglov. Enligt utredningsförslaget reduceras Östersunds kommun och andra mer glest bebyggda kommuner formellt till att bli sakägare och remissinstanser. De lokala intressena kommer att få svårare att hävda sig.

Krokoms kommun: Kommunen har starka invändningar mot förslaget. Förslaget innebär att kommunens beslutsrätt på ett avgörande sätt minskar och överförs till miljöprövningsdelegationens tjänstemän. Miljöprövningsdelegationen måste visserligen ta hänsyn till kommunens översiktsplan, men den är inte formellt bindande och kan inte förutse alla nya intressen. För att kommunen ska kunna bestämma lämplig lokalisering och utformning av vindkraftparker krävs detaljplan och/eller bygglov. Enligt utredningsförslaget reduceras Krokoms kommun och andra glesbygdskommuner formellt till att bli sakägare och remissinstanser.

Strömsunds kommun: Det är inte nödvändigt med speciell lagstiftning för stora vindkraftparker eller så stora ingrepp i gällande rätt att grundläggande principer som reglerar förhållandet mellan stat och kommun påverkas. Kommunen avvisar därför utredningens förslag att stora vindkraftparker endast skall prövas enligt miljöbalken (ändringar av PBL 5:1 och 8:2). Storskalig utbyggnad med vindkraft är en planeringsfråga som bör behandlas i PBL enligt gällande rätt.

Malmö kommun: Utredningens förslag medför att i princip alla vindkraftsanläggningar kan prövas enbart genom miljöbalken. Det innebär att kommunens beslutanderätt över vindkraftsanläggningar helt elimineras i och med att kraven på detaljplan och bygglov slopas. Därmed rubbas det kommunala självstyret och det s.k. planmonopolet med kommunens rätt att planlägga mark och vatten. Det medför bl. a. att de avvägningar mellan olika intressen som görs i detaljplaner enligt PBL inte kommer till stånd. Vidare blir krav på bygglov för enkla tillbyggnader och plank men inte för stora vindkraftverk svåra att motivera gentemot allmänheten. Förslaget innebär dessutom att oklarheten i ansvarsförhållandet mellan stat och kommun och mellan miljöbalken och PBL stärks.

Malmö kommun delar inte utredningens uppfattning att den ibland utdragna processen för prövning av vindkraftverk skulle bero på att vindkraftsanläggningar måste prövas enligt två lagstiftningar, både plan- och bygglagen och miljöbalken. Den ibland omfattande prövningsprocessen för vindkraftsetableringar bör snarare ses som ett uttryck för att vindkraften har en betydande omgivningspåverkan som orsakar oro hos närboende inför planerade etableringar. Det bör därför vara dubbelt angeläget att prövningen är väl förankrad i anläggningarnas närmiljö på det sätt som sker med ett lokalt perspektiv genom kommunalt förankrade beslut utifrån en tillämpning av PBL. Vikten av noggranna och väl förankrade bedömningar vid lokalisering av vindkraftverk innebär, tvärt emot utredningens uppfattning, att dubbelprövningen är mycket värdefull. Malmö kommun anser att prövningsplikten för vindkraftsanläggningar enligt både PBL och miljöbalken med nödvändighet måste bibehållas.

Piteå kommun: Oacceptabelt att ur ett lokalt demokratiskt perspektiv att kommunen endast kan påverka i remissförfarandet i miljöbalks prövningen. Kommunen bör även fortsättningsvis ha en avgörande roll i frågor som lokalisering, landskapsbild och övriga utformningsfrågor. I syfte att få en rationell handläggning bör en ny typ av detaljplan användas som är bättre anpassad för etablering av vindkraft. Verkens utformning och placering bör avgöras i ett bygglov. För att förkorta handläggningstiderna bör anslagen till domstolarna ökas och möjligheterna att överklaga begränsas.

Oxelösunds kommun: Utredningens förslag att pröva vindkraftsetableringar inom riksintresseområden endast mot miljöbalken innebär att kommunen ställs utan inflytande. Statens energimyndighets avgränsning av riksintresseområden blir därmed avgörande för var kommunernas inflytande begränsas. Hade detta förhållande stått klart för kommunen vid samrådet om riksintresseområdena hade kommunen agerat annorlunda för att bevaka sitt intresse. Sett mot bristerna i Energimyndighetens redovisning av riksintresseområden och den efterföljande hanteringen blir betänkandets förslag att endast pröva vindkraftsetableringar mot miljöbalken inom riksintresseområden oacceptabelt för kommunen. Bestämmelserna i 2 kap. PBL ställer krav på en avvägning mellan en mängd allmänna intressen, såsom en ändamålsenlig struktur och estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse och andra anläggningar samt hänsyn till förhållandena i andra kommuner. Lämplighetsprövningen enligt PBL kan därmed sägas stå för en helhetssyn på markens användning. En annan viktig skillnad är att

detaljplanen inte behöver vara knuten till ett specifikt projekt, utan kan göras med framförhållning. I tillståndsprövningen för miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken prövar man ett aktuellt projekts verksamhet, medan man enligt PBL prövar den lämpligaste markanvändningen ur ett helhetsperspektiv. I prövningen enligt miljöbalken ställs det heller inte formellt krav på t.ex. arkitektkompetens. Den visuella påverkan på landskapet, som ofta väcker starkast känslor, riskerar att komma bort i prövningen. En miljöprövning vid en miljöprövningsdelegation görs av tjänstemän, medan en detaljplan eller bygglov beslutas av demokratiskt valda politiker som också ansvarar för planerings- och beslutsprocessen, som garanterar insyn och inflytande för såväl berörda som en bredare allmänhet. Betydelsen av den demokratiska processen för stora förändringar i den fysiska miljön kan inte nog understrykas. Ett slopande av bygglovsplikt och detaljplanekrav kan således äventyra möjligheterna att få en bredare acceptans för vindkraft hos allmänheten. Kommunerna har i PBL fått ansvaret för beslut som gäller användningen av mark- och vattenområden. Kommunen kan inte se tillräckliga skäl för att bryta igenom denna grundläggande princip när det gäller vindkraftverk särskilt.

Umeå kommun: Utredningens förslag medför att det kommunala planmonopolet äventyras och att det kommunala huvudansvaret för en lämplig markanvändning undergrävs. Utredningens ambitioner att minska processtiderna är förståelig men det är inte acceptabelt att göra detta genom att lyfta bort en så substantiell markanvändningsfråga från kommunernas ansvarsområde. En sådan ordning skulle vara märklig eftersom det är vid kommunerna som den lokala medborgarförankringen finns och den samlade helhetssynen på markanvändningsfrågor är bäst. Det kan också ifrågasättas att pröva vindkraft enbart enligt miljöbalken då den politiska prövningen i ett tillståndsärende enligt miljöbalken är ytterst begränsad. Därmed kan också demokratin äventyras. Det är i PBL-processen som man gör en samlad avvägning av flertalet aspekter på t.ex. ett vindkraftverk. Förutom miljöaspekter behandlas dessutom en rad andra samhällsaspekter på en lokalisering och utformning av vindkraftverk. I förlängningen kan en alltför begränsad prövning ur enbart energiförsörjnings- och miljöperspektiv leda till att det tvärt mot utredningens syfte om en ökad utbyggnad uppstår en situation där samhällets övriga intresser ifrågasätter på vilka grunder exploateringar kan komma tillstånd. Antalet överklagningar kan då också riskera att öka. Om kravet på bygglov tas bort för anläggningar som har tillstånd enligt miljöbalken medför det att kommunen sällan kommer in i processen. Riskerna är att intressenterna går direkt på miljödomstolen även för relativt små verk och hela den demokratiska processen med lokal prövning enligt PBL går om intet. När det gäller vindkraft bedöms det osannolikt att frågor om att etablera vindkraft kommer göras där det är stor efterfrågan på mark, i vart fall i den norra delen av landet. Den största utvecklingen torde ske i områden som i stort sett är oexploaterade men där det mycket väl kan förekomma andra starka intressen exempelvis kopplat till det rörliga friluftslivet eller areella näringar och i sådana områden finns enligt utredningen ingen möjlighet till detaljplanering.

Ragunda kommun: Kommunen har starka invändningar mot utredningens förslag att kommunen inte ska kunna kräva prövning genom detaljplan och bygglov för stora vindparker som miljöprövas, utom i områden där det är stor efterfrågan på mark för bebyggelse. Förslaget innebär att kommunens beslutsrätt på ett avgörande sätt minskas och överförs till miljöprövningsdelegationens tjänstemän. Hänsyn måste visserligen tas till kommunens översiktsplan, men den är inte formellt bindande och kan inte förutse alla nya intressen. För att kommunen ska kunna bestämma lämplig lokalisering och utformning av vindkraftparker krävs detaljplan och/eller bygglov. Enligt utredningsförslaget reduceras Ragunda och andra glesbygdskommuner formellt till att bli sakägare och remissinstanser. Den lokala kunskapen om exploateringsområdet och möjligheten att påverka detaljutförande vad gäller vägdragningar och placeringar av de enskilda verken går förlorad med en prövning enligt förslaget.

Sveriges kommuner och landsting: Miljöprocessutredningens förslag innebär en oacceptabel inskränkning av det kommunala planmonopolet och kommunens möjlighet att själv påverka sin bebyggelsestruktur och bestämma hur mark och vatten ska användas. Tillräckliga skäl för en sådan genomgripande systemförändring har inte presenterats av utredningen. Det är heller inte själva prövningen enligt PBL som normalt sett tar tid utan i förekommande fall överprövningen. Enligt uppgifter i utredningen är det dock inte mer än cirka 20 % av besluten som överklagas enligt PBL, varför problemen inte ska överdrivas. Andra faktorer av större betydelse för vindkraftutbyggnaden, bl.a. de ekonomiska förutsättningarna. Vid planering prövas olika sektorsintressen. Förbundet ser med oro på att ett enskilt sektorsintresse lyfts ut ur den kommunala planeringen genom att vindkraftsfrågan enbart ska hanteras enligt miljöbalken. Utbyggnaden av vindkraft bör i stället underlättas genom att områdesbestämmelser utvecklas till ett instrument som förutom att redovisa grundragen för markanvändningen ska kunna innehålla renodlade skyddsbestämmelser och att det för dessa områdesbestämmelser införs ett obligatoriskt krav på miljöbedömningar och i förekommande fall på miljökonsekvensbeskrivning i enlighet med EG-direktivet 2001/42/EG. Vidare bör bestämmelserna i PBL och miljöbalken samordnas och förenklas ytterligare när det gäller bygglov och miljöanmälan, domstolarna tillförs mer resurser för att minska hanteringstiden när det gäller överklagade mål som rör utbyggnaden av vindkraftverk, krav på bygglovplikt ”för andra master” införs i plan- och bygglagen 8 kap 2§ första stycket 5 och frågan om ”bygdepeng” knuten till vindkraftutbyggnaden analyseras.

Sveriges stadsarkitektförening: Det är en kommunal angelägenhet att besluta om mark- och vattenanvändning, och bör så vara även om mark för vindkraftsanläggningar. Det är kommunerna som har att göra avvägningar mellan olika allmänna intressen, främst i översiktsplanen. Men avvägningar mellan olika allmänna intressen hänskjuts ibland till detaljplaneskedet, och det är i detaljplaneringen som avvägningen mellan allmänna och enskilda intressen och mellan motstående enskilda intressen görs. Miljöprocessutredningen har inte alls tagit upp hur de prövningarna om markanvändning ska ske utan detaljplan och bygglov.

Detaljplanering och lokaliseringsprövning i samband med bygglov är en demokratisk process för att garantera medborgarna inflytande, antingen direkt eller genom folkvalda. Detaljplaner och/eller bygglov erbjuder medborgarna en helt annan delaktighet och annat inflytande på hur den byggda miljön ska utformas än vad prövningar av anläggningar enligt miljöbalken gör. Att de processerna i vissa fall tar tid är en nödvändighet för att få förankring av beslut och acceptans av förestående förändringar.

Föreningen Sveriges Bygglövsgranskare och byggnadsnämnds

sekreterare: Att ta bort bygglovsenheten helt från prövningen anser FSBS inte innebär någon bra lösning. Det sätter det kommunala planmonopolet och därmed möjligheten att planera för kommunens expansion helt ur spel. Ska vindkraftverk prövas endast genom miljöprövning krävs en betydligt större ändring av miljöbalken. Som FSBS tolkar förslaget finns inte den förändringen med. Tillräcklig hänsyn kommer troligen inte tas till kommunens strategier gällande expansion. Planmonopolet sätts helt ur spel. Att kommunen blir remissinstans räcker inte.

3. PBL i vindkraftärenden

3.1 Detaljplaner

Utredningen föreslår att vindkraftanläggningar inte längre ska omfattas av reglerna om detaljplaner utom i områden där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse och när tillstånd till anläggningen inte har lämnats enligt miljöbalken.

3.1.1 Sammanfattning av remissvaren

Tillstyrker/inga synpunkter/ingen erinran/motsätter sig inte:

Länsstyrelsen i Kalmar län, Lantbrukarnas riksförbund, Naturskyddsföreningen, Västsvenska Industri- och handelskammaren,

Tillstyrker men har synpunkter i någon del:

Försvarets radioanstalt, Ragunda kommun, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Uppvidinge kommun, Söderhamns kommun, Advokatsamfundet, E.ON, Miljöförbundet Jordens vänner, Kammarrätten i Göteborg, Sollefteå kommun, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Statskontoret, Svedala kommun, Föreningen Sveriges Bygglövsgranskare och byggnadsnämndssekreterare, Vattenfall, Svensk vindkraftförening, Uddevalla kommun, Nässjö kommun, Karlstads kommun, Svensk vindenergi, Länsstyrelsen i Stockholms län, Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Kristianstads kommun, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Robertfors kommun

Kammarrätten i Göteborg: Vad gäller ändringen i 5 kap. 1 § plan- och bygglagen instämmer kammarrätten i utredningens förslag. Förutom i och i närheten av tätbebyggt område är detaljplaner inte ett lämpligt sätt att

reglera uppförandet av vindkraftverk. Som utredningen konstaterar bör detta istället ske genom kommunens översiktsplan.

Naturvårdsverket: Det behöver tydliggöras när kommuner *kan* använda sig av detaljplan.

Försvarets radioanstalt: Ett generellt konstaterande är att utpekande av riksintressen för vindkraftetablering, enligt 3 kap. 8 § MB, inte nödvändigtvis inneburit att en avvägning gjorts i förhållande till övriga intressen enligt 3 kap. och 4 kap. Denna avvägning förutsätts därför genomföras vid den kommunala översiktsplaneringen. Översiktsplaner kan därför vara ett grundläggande beslutsunderlag vid prövning av vindkraftsärenden. Det kan också vara lämpligt att i planen ta hänsyn till tidsaspekter eftersom förändringar av verksamheter på sikt kan frigöra områden för vindkraftutbyggnad. För vissa områden i planen måste man dock vänta med beslut om lämplighet till dess lokalisering av enskilda verk är känd, eftersom detta erfordras för att FRA och Försvarmaktens (FM) ska kunna göra sin slutgiltiga bedömning. Detta borde dock inte vara något hinder för vindkraftetablering om verksamhetsutövaren i dessa fall först söker bygglov/förhandsbesked innan ansökan om tillstånd eller anmälan enligt MB, på samma sätt som sker i Mörbylånga kommun (se betänkandet s. 225). FRA förutsätter då att en prövning kan komma till stånd, se nedanstående stycke. En samhällsekonomisk positiv effekt av detta förfarande är också att olämpliga etableringar kan stoppas tidigt innan projekteringskostnaderna sprungit iväg. Vid bygglov/förhandsbesked inhämtas idag vanligtvis inte FM/FRA samråd eftersom dessa myndigheter ofta inte är sakägare. PBL måste därför ändras på denna punkt så att samråd med berörda myndigheter säkerställs vid bygglov/förhandsbesked. Tillgodoses detta har FRA inget emot sloandet av kravet på detaljplan.

Statskontoret: Utredningen föreslår att vindkraftverk inte ska omfattas av reglerna för detaljplaner, utom i områden där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse och när tillstånd till anläggningen inte lämnats enligt miljöbalken. Statskontoret delar utredningens uppfattning. I de fall där aktuell översiktsplan saknas kan det dock finnas skäl att upprätta en detaljplan för att avgöra hur motstående intressen för markanvändningen ska hanteras. Kommunen bör då ha möjlighet att besluta att detaljplan ska upprättas.

Länsstyrelsen i Norrbotten: Utredningen har föreslagit att det ska finnas möjlighet att upprätta detaljplan inför etablering av vindkraftverk i områden där det finns konkurrerande markanvändningsanspråk. Det är en brist i förslaget är att det inte klart och tydligt framgår i vilka fall och situationer detaljplaneinstrumentet ska kunna användas.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län: Kommunen bör ha möjlighet att kräva detaljplan i ett område där det råder stor efterfrågan på mark även om det inte är frågan om mark för bebyggelse.

Länsstyrelsen i Skåne län: Vill framhålla detaljplaneinstrumentets betydelse vid etableringar i anslutning till tätbebyggda områden och på platser där olika aktörer konkurrerar om markanvändningen. Vidare vill Länsstyrelsen framhålla detaljplaneprocessen som den väl fungerande demokratiska process den är och som styrs och leds av kommunerna. I Skåne är bebyggelsen spridd i stora delar av landskapet och bebyggelsestrycket är särskilt stort i de västra och södra delarna av länet. Detta kan medföra att en stor del av kommande vindkraftsetableringar trots allt kan komma att behöva detaljplaneläggas. Det är viktigt att i detta sammanhang tydliggöra vad som avses med konkurrerande markanvändningsanspråk. Av förslaget framgår inte vad som händer om en verksamhetsutövare söker tillstånd enligt MB för en vindkraftsanläggning inom ett område där det råder stor efterfrågan på marken och kommunen inte hunnit detaljplanera för detta. Översiktsplanen måste vara mer än vägledande i sådana fall.

Länsstyrelsen i Jönköpings län: Länsstyrelsen tillstyrker utredarens förslag att undanta vindkraftanläggningar som tillståndsprövas enligt miljöbalken från PBL:s regelverk om detaljplanering. Undantaget i 5 kap. 1 § PBL, dvs. möjlighet till detaljplanering, bör endast gälla inom tätortsnära områden där det råder stor brist på mark för bebyggelse och tillkomsten av anläggningen inte kan prövas genom bygglov eller förhandsbesked.

Länsstyrelsen i Västerbottens län: Länsstyrelsen anser att det i nuvarande förslag finns otydligheter, dels vad gäller detaljplanekravet och dels vad gäller tillsynsansvaret. Menar utredningen att detaljplanekravet ska gälla för både anmälningspliktig och tillståndspliktig vindkraft eller bara för anmälningspliktig vindkraft? Länsstyrelsens synpunkt är att kommunen bör kunna besluta om detaljplan även för tillståndspliktig vindkraft i de fall det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse. Vad gäller tillsynsansvaret anser Länsstyrelsen att frågan om hur och vem som ska hantera tillsyn för de idag befintliga vindkraftsanläggningar som med nuvarande lagstiftning är anmälningspliktig verksamhet och som med lagförslaget blir tillståndspliktig bör klargöras innan lagändringen träder i kraft.

Länsstyrelsen i Stockholms län: I frågan om efterfrågan på mark för bebyggelse är stor bör det räcka att kommunerna kan hänvisa till en översiktsplan. När en detaljplan uppförs för vindkraftverk bör kommunerna utnyttja möjligheten att bygglovsbefria verken.

Advokatsamfundet: Samfundet instämmer i princip i att detaljplanekrav för vindkraft bara skall gälla om anläggning ska uppföras inom ett område där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse. Samfundet finner dock att förslaget är förenat med osäkerheter ur rättsäkerhetssynpunkt. Bland annat förefaller det inte vara klarlagt vilken tidpunkt som skall gälla i förhållande till rekvisitet *råder*; är det tidpunkten för kommunens påvisande att konkurrenssituation föreligger eller tidpunkten för exploatörens inlämnande av tillståndsansökan enligt miljöbalken eller annan tidpunkt som skall avses? Vidare förefaller det vara osäkert hur detaljplanefrågor bör hanteras om konkurrerande markanspråk uppkommer efter det att en exploatör inkommit med tillståndsansökan enligt miljöbalken, men före det

att lagkraftvunnet beslut föreligger. Dessa och eventuellt andra osäkerhetsmoment måste klargöras genom vägledning eller undanröjas genom annat lämpligt förfarande.

Kristianstads kommun: För större grupper av vindkraftverk, fem verk eller fler, bör det ske en detaljplaneläggning. En tillståndsprövning enligt miljöbalken är inte tillräckligt eftersom den bedömning av omgivningspåverkan som sker inte inkluderar visuella konsekvenser. Påverkan på landskapsbilden måste kunna beaktas. Det finns en risk att tillstånd enligt miljöbalken lämnas i strid med en vindplan, vilket skulle innebära att andra markanspråk och andra intressen kan bli lidande.

Karlstads kommun: Delar utredningens uppfattning om att detaljplan inte alltid ska krävas för en vindkraftsetablering, men möjligheten att pröva och reglera vindkraftsanläggningar med hjälp av detaljplan bör finnas kvar i fler situationer än *där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse*. Det är av central betydelse för kommunens förtroende att kunna planlägga markanvändningen i områden där det finns motstridiga markanvändningsintressen, inte bara för ny bebyggelse. Om den föreslagna lydelsen i 5 kap 1 § PBL istället ändras till *där det råder stor konkurrens om markens användning* (eller motsvarande) ges kommunen en större möjlighet att reglera markens användning i enlighet med kommunens syn på hur mark- och vattenområden bör användas. Detaljplanen är ett mycket bra regleringsverktyg i de fall det finns flera markägare som konkurrerar om vindlägen inom samma område. Utan en reglering med detaljplan riskeras en dålig hushållning med vindresurser eftersom en olycklig lokalisering kan förstöra förutsättningarna för vindkraft i ett större sammanhängande vindområde. Miljöbalken kan i detta avseende vara bristfällig eftersom den endast prövar den enskilda anläggningens verksamhet och inte markområdets lämplighet ur ett helhetsperspektiv.

Robertfors kommun: Det bör vara möjligt att göra vissa avsteg från detaljplaneprocessen.

Nässjö kommun: Ställer sig bakom det mildrade detaljplanekravet, men anser att kommunen fortfarande ska ha möjlighet att kräva detaljplan vid betydande inverkan på omgivningen. Kommunens planmonopol får inte reduceras

Uddevalla kommun: Det är viktigt att förändringarna rörande instansordningen genomförs så att det blir en samlad överprövning. Enligt kommunens mening är framtagandet av detaljplan resurskrävande och inte heller önskvärt.

Svedala kommun: Om en ansökan om vindkraft inte stämmer överens med översiktsplanen bör en detaljplan tas fram. Frågan om bygdepeng borde utredas.

Sollefteå kommun: Kommunen bör ha möjlighet att ta fram en detaljplan, men det ska inte vara en skyldighet. Kommunens roll som remissinstans i ärenden enligt miljöbalken bör tydliggöras och säkras.

Söderhamns kommun: Kommunen är positiv till att detaljplanekravet tas bort, dock bör möjlighet finnas för kommunen om den så finner lämpligt att kräva detaljplan t.ex. om förutsättningarna är så komplicerade att detaljplaneupprättande är enklaste vägen att komma fram.

Uppvidinge kommun: Att kravet avseende detaljplanering för vindkraft ersätts med en möjlighet att kräva detaljplan från kommunen i de fall konkurrerande intressen finns är mycket bra. I glesbygd eller skogsmark kan ofta etablering ske utan tidskrävande detaljplanering som annars kan leda till lång handläggningstid och besvärärenden.

Ragunda kommun: Det är bra att utredningen klargör att detaljplan inte alltid behöver upprättas för en vindpark som miljöprövas. Hittillsvarande erfarenheter pekar entydigt mot att detaljplan som regel inte behövs i glesbygd.

Miljöförbundet Jordens vänner: Det kan i praktiken vara svårt att avgöra om det anses råda stor efterfrågan på mark i ett visst område som är intressant för vindkraft. Det kan därför finnas risk för att kommuner gör en bedömning att så är fallet i så pass stor utsträckning att de av utredningen givna förändringsförslagen gällande krav på detaljplan blir verkningslösa. Kommunen bör aldrig kunna kräva detaljplan inför en vindkraftsprövning.

E.ON: Är positiv till att detaljplaneplikten ska gälla endast inom områden där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse. Även om kommunen för att kunna göra gällande krav på detaljplan ska kunna påvisa en väl dokumenterad konkurrenssituation avseende det efterfrågade området är det i detta sammanhang av betydelse att poängtera dels att detaljplanering generellt inte är avsedd för områden lämpliga för uppförande av vindkraftsanläggningar, dvs. områden utanför tätbebyggda områden, dels att det tydliggörs vad som avses med tätbebyggelse eller befintlig bebyggelse då risk finns för godtycklighet vid bedömningen.

Svensk vindenergi: Utredningens förslag bör kompletteras med ett förtydligande om att syftet med att vindkraftsanläggningar inte längre ska omfattas av reglerna om detaljplaner ska förstås på det sättet att en kommun inte får påbörja ett detaljplaneärende i de fall där förutsättningar för detaljpaneläggning inte föreligger enligt 5 kap 1 § första stycket 2 (områden där det råder stor efterfrågan på mark) och att ett beslut att påbörja ett detaljplaneärende skall kunna överklagas av den som ansökt om sådan åtgärd på annat sätt än genom kommunalbesvär. En sådan komplettering sker lämpligen genom tilläggande av en ny sista mening till 13 kap 1 § första stycket 2 enligt följande: *Beslut om uppdrag åt en kommunal nämnd att anta, ändra eller upphäva detaljplaner och områdesbestämmelser som berör anläggningar enligt 8 kap 2 § första stycket 6 skall dock av den som*

begär åtgärden eller motsätter sig åtgärder överklagas enligt vad som anges i 2 §.

Det är viktigt att lagstiftaren i förarbetena markerar att en översiktsplan eller riktlinjer till denna kan utgöra utgångspunkten för överväganden om lokalisering av vindkraft men att dessa instrument inte utgör grunden för lokaliseringsbeslut. Det skulle vara en ytterst olycklig begränsning av potentialen att bygga ut vindkraft enligt samhällets allmänna strävanden om en verksamhetsutövare inte fick möjlighet att på objektiva grunder visa att viss lokalisering är lämplig även om den inte följer av översiktsplanen eller är förenlig med antagna riktlinjer.

Svensk vindkraftförening: Är positiv till utredningens förslag att översiktsplan eller motsvarande ska ligga till grund för ett beslut om vindkraftetablering. Liksom till förslaget att vindkraftanläggningar inte längre ska behöva omfattas av reglerna om detaljplaner, utom i områden där det råder stor efterfrågan på mark i anslutning till tät bebyggelse, där olika exploatörer konkurrerar om markanvändningen och när tillstånd till anläggningen inte har kunnat lämnas enligt miljöbalken.

Vattenfall: Vattenfall tillstyrker bestämt utredningens förslag att vindkraftsanläggningar inte längre ska omfattas av reglerna om detaljplaner utom i områden där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse. Detta är enligt Vattenfalls mening det enskilt viktigaste förslaget i utredningen. Utredningen föreslår att kravet på detaljplan ska kvarstå för vindkraftanläggningar som uppförs i områden där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse när tillstånd till verksamheten inte lämnats enligt miljöbalken. Vattenfall motsätter sig inte detta undantag under förutsättning att det i motiven till en sådan lagändring tydligt framgår vilka situationer det är som åsyftas. När t.ex. flera vindkraftprojektörer planerar projekt i samma område är det enligt Vattenfalls mening lämpligare att eventuella motstående intressen löses genom bestämmelserna i 16 kap. 11 § miljöbalken än genom detaljplan. Det bör också tydligt framgå att undantaget syftar på konkreta situationer och inte någon diffus framtida efterfrågan samt att efterfrågan måste vara omfattande.

Föreningen Sveriges Bygglövsgranskare och byggnadsnämndssekreterare: Det är inte nödvändigt med detaljplan för etablering av nya vindkraftverk.

Avstyrker men har synpunkter i någon del: Oxelösunds kommun, Linköpings kommun, Borgholms kommun, Örebro kommun, Riksantikvarieämbetet, Sveriges kommuner och landsting, Krokoms kommun, Östersunds kommun, Göteborgs kommun, Mörbylånga kommun, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Boverket, Laholms kommun, Karlskrona kommun, Ljungby kommun

Riksantikvarieämbetet: Principiellt instämmer ämbetet i utredningens uppfattning att översiktsplanen eller tillägg till översiktsplanen är ett bättre underlag för utbyggnad av större, arealkrävande vindkraftsanläggningar än en detaljplan. Riksantikvarieämbetet vill dock som tidigare nämnts

poängtera att för att översiktsplanerna ska kunna användas vid prövning krävs att de tydligt redovisar lämpliga områden för vindkraft och bedömningsgrunderna för dessa områden samt varför andra områden inte bedömts lämpliga. Så ser inte underlagen ut idag, varför översiktsplanerna inte kommer fylla den funktion det förväntas av dem enligt utredningen. Detaljplaner kommer i många fall att vara nödvändiga för att samordna närliggande markägare som vill uppföra vindkraftverk. Dessa möjligheter saknas i miljöbalken.

Boverket: När det gäller detaljplanekravet i 5 kap. 1 § första stycket 1 PBL (ny sammanhållen bebyggelse) hävdar utredningen uppfattningen att detta krav inte kan tillämpas för anläggningar. Av prop. 1985/86:1 ”Ny plan- och bygglag” sid. 555 framgår dock att samtliga detaljplanekrav gäller också för anläggningar och att punkten 1 alltså aktualiseras om flera anläggningar ska samlokaliseras. En detaljplan innebär en rationalisering av efterföljande bygglovsprövning. En detaljplan kan därmed fungera som ett rationaliseringsinstrument och kan därmed förkorta bygglovsprocessen. Trycket på vindkraftsetableringar medför många konfliktområden med motstridande intressen både mellan olika vindkraftsintressenter och mellan vindkraftsutbyggnad och annan markanvändning. Vid beslut om detaljplanen kan en sammanvägning göras av olika intressen och markanvändningen säkerställas för flera olika ändamål. Det ger bland annat möjlighet till ett optimalt utnyttjande av goda vindlägen där flera vindkraftsintressenter konkurrerar med varandra och ger också möjlighet att skapa en skyddszon för vindkraften gentemot andra anspråk på markanvändning. Förändringen av landskapet är sannolikt den fråga som har störst betydelse för inställningen till vindkraften hos medborgarna. Därför bör en vindkraftsutbyggnad föregås av analys av landskapet och en medveten lokalisering och gestaltning av utbyggnaden vilket ställer krav på specialistkompetens. I PBL finns det krav på tillgång till arkitektkompetens i kommunerna vilket saknas i MB. Planering av markens användning med ställningstagande till motstående intressen och till estetiska och visuella aspekter är grundläggande och vanliga frågor i PBL. Boverket anser därför att en tillståndsgivning enligt MB inte heller kompetens- eller erfarenhetsmässigt kan ersätta den prövning som sker i en detaljplan eller vid lov enligt PBL. Erfarenhet och forskning visar entydigt på betydelsen av lokalt förankrad process för att få acceptans för en vindkraftsutbyggnad. I PBL är det kommunen som ansvarar för samrådsprocessen medan det i MB är verksamhetsutövaren. Beslutsnivåerna är också väsentligt annorlunda. I PBL fattas besluten av lokalt valda kommunpolitiker medan en tillståndsprövning enligt MB hanteras av tjänstemän på regional nivå. Det finns dock situationer när nyttan av en detaljplan kan ifrågasättas. I glest bebyggda områden och där en detaljplan till ytan skulle bli mycket omfattande kan det visa sig vara lämpligare med andra regleringsformer. Det finns redan en möjlighet att avstå från detaljplan om tillräcklig reglering har skett genom områdesbestämmelser. Också en fördjupning av översiktsplanen kompletterad med en mer detaljerad prövning i bygglov och miljötillstånd har i praktiken visat sig vara tillräcklig för att bedöma den samlade lämpligheten av vindkraftsanläggningar i dessa områden. Möjligheten att avstå från detaljplan i andra fall än när det redan finns områdesbestämmelser

är dock begränsad. Det är endast detaljplanekravet i 5 kap. 1 § punkt 2 PBL (betydande inverkan på omgivningen eller områden där det råder stor efterfrågan på mark), som är förenat med en sådan möjlighet i de fall när tillkomsten av byggnaden eller anläggningen kan prövas direkt i bygglovsärendet. Boverket vill understryka de möjligheter att avstå från detaljplan som redan finns. Boverket anser också att det kan behöva övervägas att vidga denna möjlighet så att kommunen när det gäller vindkraftsanläggningar kan avstå från detaljplan även om det är någon annan punkt än punkt 2 som aktualiserar detaljplanekravet. Bestämmelsen i 1 kap. 3 § PBL, som anger att översiktsplanen ska ge vägledning för beslut, gäller egentligen bara för beslut fattade enligt PBL. Något tydligt författningsstöd som anger att översiktsplanen ska ge vägledning för beslut enligt andra lagar finns inte. Visserligen anges i 5 § hushållningsförordningen (1998:896) att den myndighet som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. MB i ett ärende ska i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med den för området gällande kommunala översiktsplanen. Denna paragraf är dock inte särskilt tydlig och ger bara stöd för att översiktsplanen är ett beslutsunderlag vid tillämpningen av hushållningsbestämmelserna. Boverket anser att det är nödvändigt att översiktsplanens unika betydelse som beslutsunderlag får ett tydligt författningsstöd också när det gäller beslut enligt andra lagar än PBL. En lagändring skulle kunna övervägas i anslutning till platsvalsbestämmelsen i 2 kap. MB, alternativt i bestämmelserna om planer och planeringsunderlag i 6 kap. MB.

Länsstyrelsen i Hallands län: Enligt 1 kap 2 § PBL är det en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Genom översiktsplaner och detaljplaner planeras användningen av mark och vatten. Kommunens planmonopol uttrycks genom rätten att anta eller inte anta detaljplaner. Om kravet på detaljplan tas bort för vindkraftsanläggningar innebär det att beslutet om möjligheten att genomföra en vindkraftsexploatering i kommunen tas bort från lokalt valda politiker i kommunfullmäktige. Det demokratiska inslaget i planeringen försvagas kraftigt när allmänheten och enskilda inte längre ges möjlighet att påverka det politiska beslutet om detaljplanen. Länsstyrelsen delar inte utredningens uppfattning att borttagandet av detaljplanekravet skulle uppvägas av att kommunen upprättar och beslutar om en översiktsplan som behandlar vindkraftsfrågor samt möjligheten för kommunen att överklaga ett tillståndsbeslut. Allmänhetens synpunkter på en exploatering framkommer främst i det enskilda konkreta ärendet och oftast inte i den innehållsrika översiktsplanen. Den politiska styrningen av vindkraftsutbyggnaden i kommunen reduceras till endast en möjlighet för kommunen att överklaga ett tillståndsbeslut. Om detaljplanekravet för vindkraftsanläggningar tas bort kan det komma att få konsekvenser för översiktsplaneringen. För att kommunen ska klara av sitt planeringsansvar måste översiktsplanen bli ännu mer detaljerad och samråden med allmänheten intensifieras. Styrkan med översiktsplanen är annars att den just är översiktlig och vägledande för beslut. Översiktsplanen ska ju vanligen ligga till grund för den efterföljande mer detaljerade och bindande detaljplanen.

Länsstyrelsen i Jämtlands län: Förslaget innebär en inskränkning i det kommunala planmonopolet. En översiktsplan är endast vägledande. Upprättande av detaljplan bör vara möjlig, men inte obligatorisk. Om en vindkraftetablering inte föregås av detaljplan bör överväganden i stället ske i bygglovsprövningen.

Laholms kommun: Användningen av mark och vatten är en kommunal angelägenhet. Detta anknyter bl.a. till subsidiaritetsprincipen (närhetsprincipen), som anger att beslut skall fattas så nära dem det berör som möjligt. Kommunen anser därför att detaljplaneinstrumentet skall vara det normala förfarandet vid prövning av storskalig vindkraftsutbyggnad. Detaljplaneprocessen är en väl etablerad och fungerande, formell process. Den ger god insyn i processen och bra möjligheter att komma till tals för både myndigheter, organisationer och enskilda. Möjligheter finns med en väl genomarbetad detaljplan att även ta bort bygglovsplikten, vilket bidrar till en minskning av prövningstiden. För Laholms del har vi, som ovan nämns, genomfört ett projekt med detaljplan, inklusive tillstånd enligt miljöbalken, på under ett års tid. Att hänvisa till kommunens översiktsplan som en garanti för kommunens inflytande är tveksamt. Översiktsplanen har ingen juridisk status och en överprövande instans kan med lätthet ”köra över” kommunen. I de flesta fall kan det vara svårt och juridiskt tveksamt att göra en översiktsplan så detaljerad att den blir styrande i den utsträckning som kommunen önskar. Kopplingen översiktsplan-detaljplan anser vi är ett alldeles utmärkt sätt att i steg lämplighetsbedöma en etablering.

Mörbylånga kommun: Större etableringar av vindkraft bör alltid föregås av detaljplan.

Göteborgs kommun: Det är oklart hur detaljplanekravet i förslaget skall tolkas. I förslaget anges att för att ett krav på detaljplan skall kunna göras gällande bör krävas att kommunen kan påvisa en väl dokumenterad konkurrenssituation avseende det efterfrågade området. Vad som avses med detta anges inte.

Östersunds kommun: Kommunen motsätter sig utredningens förslag att generellt ta bort kraven på detaljplan för stora vindparker utom i de fall verken kan komma i konflikt med bebyggelse. Det är dock bra att utredningen klargör att detaljplan inte alltid behöver upprättas för en vindpark som miljöprövas.

Krokoms kommun: Kommunen motsätter sig utredningens förslag att generellt ta bort kraven på detaljplan och bygglov för stora vindparker utom i de fall verken kan komma i konflikt med bebyggelse. Det kan finnas andra typer av markanvändningsfrågor som bör lösas genom detaljplan. Det är bra att utredningen klargör att detaljplan inte alltid behöver upprättas för en vindpark som miljöprövas. Så sker heller inte alltid i dag. Jämtlands största vindpark, 48 verk i Havsnäs i Strömsunds kommun, har till exempel endast miljö- och bygglovsprövats mot bakgrund av en aktuell översiktsplan. Det fanns i detta fall inga markanvändningskonflikter eller behov av kommunal reglering som krävde detaljplan.

Örebro kommun: Tydliga ställningstaganden i översiktsplanen är ett stöd, men inte alltid ett tillräckligt underlag för bedöma lämpligheten i en tänkt lokalisering. Vi delar utredningens uppfattning att den detaljplan inte alltid behövs vid etablering av vindkraft, men det är kommunen som ska göra den bedömningen.

Borgholms kommun: Förslaget innebär en stor förändring av kommunens rätten att besluta om användningen av kommunens mark och vatten. Ofta räcker det att pröva en vindkraftanläggning med reglerna om bygglov respektive anmälan/tillstånd enligt MB, men det kan inte uteslutas att det finns situationer då en detaljplan erfordras för att få alla intressen prövade på ett allsidigt och demokratiskt sätt. Kommunen måste själv få avgöra när bygglov eller detaljplan behövs.

Linköpings kommun: Plankravet enligt 5 kap. 1 § är tillräckligt tydligt för att undvika onödig detaljplanprövning. Det föreslagna förtydligandet av plankravet enligt 5 kap. 1 § innebär ingen förändring i sak och bör därför utgå.

Oxelösunds kommun: Utredningens förslag innebär i praktiken att detaljplan krävs för ganska små projekt. Samtidigt ställs genom miljöbalken krav på tillståndsprövning för många, kanske de flesta, av dessa projekt. Skillnaderna i vad som prövas genom plan och tillstånd är små. Ofta kan en gemensam miljökonsekvensbeskrivning upprättas för både planen och tillståndsärendet. En detaljplan förutsätter inte alltid att syftet stämmer med översiktsplanen, utan kan ibland syfta till att upphäva ambitionen i översiktsplanen, t.ex. möjliggöra vindkraftutbyggnad som inte anges i översiktsplanen. Planeringsprocesserna för en översiktsplan respektive en detaljplan har även helt olika tidshorisonter. Enligt kommunens tolkning av plan- och bygglagen ska vindkraftprojekt, liksom många andra projekt, föregås av detaljplan åtminstone om de kan ha en ”betydande inverkan på omgivningen”. Detaljplanekravet för vindkraft bör inte tas bort som föreslås i utredningen.

Sveriges kommuner och landsting: Översiktsplanen har som regel en översiktlig karaktär. Detta innebär att översiktsplanen inte alltid blir styrande i den utsträckning som kommunen önskar. Enligt förbundet är kopplingen översiktsplan-detaljplan ett utmärkt sätt att i flera steg lämplighetsbedöma en etablering. Stöd i en översiktsplan är inte alltid ett tillräckligt underlag för att bedöma lämpligheten i en tänkt lokalisering av vindkraftverk. Avsaknaden av stöd i kommunens översiktsplan kan ”botas” genom att kommunen antar en detaljplan för ett visst område. Detaljplaneprocessen tillgodoser här medborgarinflytandet, den öppna demokratiska processen, att en miljöbedömning görs etc. Fokus från ”kvalitetskringsynpunkt” ligger just i den särskilda planprocessen, som avser att garantera berörda intressenters och allmänhetens inflytande. Förbundet delar utredningens uppfattning att detaljplan inte alltid ska behövas för en etablering av vindkraftverk. Det är också möjligt att en vindkraftspark inte i sig kan anses utgöra sammanhållen bebyggelse, bl.a. beroende på det stora avståndet

mellan de enskilda vindkraftverken. Förbundet vill dock inte utesluta att en vindkraftspark som sådan, enligt den grundläggande bestämmelsen i 5 kap. 1 § första stycket 1 PBL, kan kräva detaljplan och att detta också i vissa fall kan vara motiverat. Behov av detaljplan gör sig annars främst gällande i områden där det finns motstridiga markanvändningsintressen. Detaljplanen är ett utmärkt konfliktlösande verktyg i de fall det finns flera markägare som konkurrerar om vindlägen för tänkta vindkraftverk. Detaljplanen behövs också som regleringsinstrument om vindkraftverk ska etableras i närheten av bebyggelse eller andra anläggningar. Enligt förbundet fångar utredningens förslag till ändring i 5 kap. 1 § PBL inte upp alla de situationer där det är befogat att upprätthålla kravet på detaljplan i PBL.

3.2 Bygglovsplikt

Utredningen föreslår att bygglovsplikten för vindkraftverk ska inte gälla för vindkraftverk med tillhörande anläggningar när tillstånd till verksamheten har meddelats enligt miljöbalken.

3.2.1 Sammanfattning av remissvaren

Tillstyrker/inga synpunkter/ingen erinran/motsätter sig inte:

Länsstyrelsen i Kalmar län, Härnösands kommun, Vattenfall, Naturskyddsföreningen, Svensk vindenergi, Naturvårdsverket

Tillstyrker men har synpunkter i någon del: Söderhamns kommun, Advokatsamfundet, Kammarrätten i Göteborg, Sollefteå kommun, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Statskontoret, Lantbrukarnas riksförbund, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Västsvenska Industri- och handelskammaren, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län

Kammarrätten i Göteborg: Det är enligt kammarrättens mening en riktig utgångspunkt att avskaffa bygglovsprövningen av sådana vindkraftverk som har meddelats tillstånd enligt miljöbalken och kammarrätten anser att förslaget i huvudsak är ändamålsenligt. Dock synes förslaget innebära att den som ska uppföra ett vindkraftverk som inte kräver tillstånd enligt miljöbalken ges en möjlighet att välja regelsystem. Uppföraren kan antingen ansöka om bygglov eller välja att frivilligt ansöka om tillstånd enligt miljöbalken. Med en sådan möjlighet är det viktigt att de båda regelsystemen ger liknande resultat och någon form av samordning bör därför ske. Vid en överföring av mål om bygglov till miljödomstolarna, som föreslagits i annat sammanhang, synes det finnas goda möjligheter för en sådan samordning.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län: Det är viktigt att beakta att samtliga delar av den prövning som i dag sker enligt PBL beaktas fullt ut i miljöbalksprövningen, tex. en byggnads visuella intryck och det sammantagna visuella intrycket av flera parker i nära anslutning till varandra.

Länsstyrelsen i Skåne län: Länsstyrelsen konstaterar att förslaget innebär att anmälningspliktiga vindkraftsanläggningar skulle bli föremål för kommunens bygglovsprövning medan stora vindkraftsanläggningar, som kan komma att ta upp stora markområden, inte skulle prövas av kommunerna. Om de stora vindkraftsanläggningarna ska undantas från bygglovsplikt anser Länsstyrelsen att det behöver säkerställas att frågor som hanteras i prövningen av bygglov inkluderas i prövningen enligt miljöbalken.

Länsstyrelsen i Stockholms län: Om stora vindkraftverk bygglovsbefrias bör det säkerställas att de frågor som i dag prövas i bygglovsprövningen i stället prövas enligt miljöbalken. I samrådsbestämmelsen i 6 kap. 4 § bör kommunens roll stärkas så att det framgår att samråd ska ske med kommunen och inte endast med en kommunal nämnd.

Länsstyrelsen i Hallands län: Länsstyrelsen föreslår att kravet på bygglov för vindkraftverk tas bort om reglering har skett med detaljplan. Byggnämälansskedet för alla vindkraftsanläggningar bör dock finnas kvar. I 9 kap 2 § PBL preciseras när krav på byggnämälan föreligger. Byggnämälansskedet innebär en kvalitetssäkring av tekniska egenskapskrav på byggnadsverk genom byggnadsnämndernas försorg. Om kravet på bygglov tas bort för vindkraftsverk torde även byggnämälanskravet försvinna. Det är i vart fall inte helt entydigt att kravet kvarstår vilket utredningen påstår på s. 76. Denna fråga bör klarläggas.

Länsstyrelsen i Norrbottens län: En förändring av bygglovsplikten påverkar samhällets möjligheter till insyn över de krav som ställs i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk med mera. Här hanteras krav rörande bärförmåga, stadga, beständighet, säkerhet vid användning och skydd mot buller. Detta förhållande har inte belysts av utredningen.

Advokatsamfundet: Enligt 3 kap. 2 § PBL skall byggnader placeras och utformas så att de eller deras avsedda användning inte inverkar menligt på trafiksäkerheten. Vid vindkraftsetablering kan kravet t.ex. innebära att vindkraftverk skall placeras på sådant avstånd från befintlig trafikled att torn i händelse av haveri inte kan falla över väg och därigenom framkalla fara för liv och egendom. Någon liknande bestämmelse finns inte i miljöbalken. Om bygglov inte skall krävas för vindkraftsetableringar som meddelats tillstånd enligt miljöbalken är det Advokatsamfundets uppfattning att trafiksäkerhetsaspekter bör inkluderas som ett obligatoriskt moment i miljöbalksprövningen.

Sollefteå kommun: Kravet på bygglov för verk som har tillstånd enligt miljöbalken kan tas bort, under förutsättning att det finns en väl genomarbetad översiktsplan med lokal förankring.

Söderhamns kommun: Kommunen accepterar att bygglovsplikten tas bort för tillståndspliktiga anläggningar men kommunen måste få en starkare roll vid tillståndsgivningen. Eftersom det alltid är möjligt att söka frivilligt tillstånd och bygglov då inte krävs blir denna fråga än viktigare. Hur

detaljerad blir tillståndsgivningen? Ställs krav på exakta koordinater, form, färg storlek mm på verken? Med hänsyn till bland annat naturvärden t.ex. nyckelbiotoper är det en förutsättning.

Strövstigar och vandringsleder måste säkerställas genom koordinatsättning av verken. Upplevelsen av verken och landskapsbilden påverkas även av verkens placering, storlek, form och färg. Ovanstående frågeställningar stärker uppfattningen att när tillstånd enligt miljöbalken meddelas för grupper av vindkraftverk måste detaljeringsgraden vara så hög att de tidigare bygglovsfrågorna behandlas i tillståndsgivningen.

Lantbrukarnas riksförbund: LRF ställer sig bakom grundtanken i förslaget om prövning av vindkraftverk, men det är mycket viktigt att krånglet minskar för alla prövningspliktiga anläggningar, inte endast för de allra största. Som förslaget ser ut medför det att de mindre anläggningarna även i fortsättningen kommer att prövas enligt parallella regelverk och att kraven på innehållet i en anmälan dessutom skärps för just vindkraftverk. Prövningen enligt miljöbalken är den i sammanhanget mest allsidiga och lämpliga då den beaktar samtliga aspekter av en etablering. Det är också denna prövning som enligt LRF fungerar bäst vid en jämförelse av kommunernas prövningar enligt miljöbalken respektive PBL. De anmälningspliktiga anläggningarna kommer att kunna stå för en inte obetydlig del av den framtida produktionen av vindenergi och det är olyckligt att processen försvåras för de etableringar som av erfarenhet har störst möjlighet att få acceptans och förankring i bygden och som kan skapa sysselsättning och inkomster lokalt. LRF menar att man i första hand bör välja att pröva vindkraftverk endast enligt miljöbalken. Ett alternativ för att undvika dubbelprövning är dock att enbart bygglovspröva vindkraftverk som inte medför betydande miljöpåverkan. En noggrannare utredning av en sådan ändring och dess konsekvenser är dock nödvändig, bl.a. mot bakgrund av att möjligheterna till överklagande och prövningens omfattning skiljer sig mellan miljöbalken och PBL.

Västsvenska Industri- och handelskammaren: Det bör övervägas om inte bygglovsprövning är en tillräcklig prövning för dessa verksamheter och att anmälan enligt balken kan tas bort.

Avstyrker men har synpunkter i någon del: Oxelösunds kommun, Ragunda kommun, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Linköpings kommun, Borgholms kommun, Örebro kommun, Sveriges kommuner och landsting, Östersunds kommun, Göteborgs kommun, Svedala kommun, Mörbylånga kommun, Föreningen Sveriges Bygglövsgranskare och byggnadsnämndssekreterare, Sveriges stadsarkitektförening, Uddevalla kommun, Nässjö kommun, Boverket, Karlstads kommun, Oxelösunds kommun, Svenska samernas riksförbund, Kristianstads kommun, Karlskrona kommun, Ljungby kommun, Robertfors kommun

Boverket: Bygglövsprövningen är den viktigaste hörnstenen i kommunens prövning av markens lämplighet för bebyggelse. I bygglovsprövningen görs en bedömning av vindkraftverks lokalisering, närmare placering, yttre utformning och påverkan på omgivningen. Det prövas om de är lämpligt

utformade med hänsyn till stads- och landskapsbilden och natur- och kulturvärdena på platsen och om de har en estetiskt tilltalande form och färg och ger en god helhetsverkan. Sist men inte minst viktigt prövas att vindkraftverks placering och utformning inte medför betydande olägenheter för omgivningen. Om bygglovsplikten för större vindkraftverk ändras i enlighet med Miljöprocessutredningens förslag kommer flera av dess prövningsmoment att falla bort. Boverket anser därför att en anläggning av sådan karaktär som ett vindkraftverk alltid bör bygglovsprövas enligt PBL. Boverket anser dessutom att utredningens övriga förslag till ändringar i 8 kap. 2 § PBL bör analyseras mer noggrant. Enligt Boverkets mening tydliggör utredningens resonemang under alla förhållanden behovet av en bygglovsprövning enligt PBL. En förändring av bygglovsplikten enligt utredningens förslag påverkar även samhällets möjligheter att ha insyn över de krav som ställs i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m. (BVL). Det gäller för vindkraftverk framförallt kraven på bärförmåga, stadga, beständighet, säkerhet vid användning och skydd mot buller. De tekniska kraven i BVL omfattas inte av bygglovprövningen utan hanteras i ett separat kontroll- och tillsynssystem som inleds med en bygg. Byggnämälansplikten är direkt kopplad till bygglovsplikten och samhällets möjligheter att ha insyn över de tekniska egenskapskraven påverkas därmed i motsvarande mån av förändringar av bygglovsplikten. Boverket anser att denna insynsmöjlighet är viktig och bör behållas även för vindkrafts-anläggningar men konstaterar att utredningens förslag medför att den i stor utsträckning kommer att försvinna och då framförallt för större och konstruktionsmässigt mer avancerade vindkraftverk. Den minskade insynsmöjligheten i PBL kompenseras inte heller på något sätt i tillståndsprövningen enligt miljöbalken. Såvitt Boverket kan utläsa har utredningen inte fört några resonemang om detta.

Svenska samernas riksförbund: Förslaget innebär en systemförändring där kommunernas planmonopol urholkas. I utredningen framförs inte tillräckliga skäl för att göra en sådan förändring just för vindkraften. Det är inte motiverat att ta bort kravet på bygglov för att påskynda handläggningarna. Att hitta rätt lokaliseringar tar tid. Om företag och kommuner gör en noggrann planering från början kommer inte beslutsärenden att ta lång tid. Prövningen enligt PBL är viktig för att samernas rättigheter ska tas till vara. Samernas rätt till land och vatten, den s.k. renskötselrätten, utgör rätt till egendom. Den är grundlagsskyddad och det krävs expropriation för att den ska tas bort. Enligt grundlagen och Europakonventionen krävs ett visst förfarande vid prövningar där enskild rätt omfattas. Enligt PBL ska den enskilda rätten beaktas och det finns ett särskilt förfarande för att garantera att en innehavare av enskild rätt hörs och att dennes åsikter beaktas. Även om enskilda intressen ska beaktas även enligt Miljöbalken är det här frågan om ett helt annat förfarande där det ytterst är miljöhänsynen som ska prövas. Det innebär att det är ytterst tveksamt om det är förenligt med Europakonventionens krav att ta bort bygglovsprövningen. Utredningen föreslår att översiktsplanerna utgör underlag vid lokaliseringarna. Vi vill påpeka att översiktsplaner inte är juridiskt bindande och att det därför är upp till andra instanser att frångå översiktsplanen. Detta har redan inträffat i vindkraftsärenden. De översiktsplaner som finns är också mycket bristfälliga

när det gäller hänsynen till samisk markanvändning. Det är oftast i ett enskilt bygglovsärende som dessa frågor på ett bättre sätt lyfts fram. Mot denna bakgrund är de översiktsplaner som finns inte lämpliga att använda på det sätt som utredningen föreslår.

Länsstyrelsen i Jönköpings län: Länsstyrelsen avstyrker utredarens förslag att undanta vindkraftverk med tillhörande anläggningar som prövats enligt miljöbalken från kravet på bygglov. Utredarens förslag kommer att orsaka tolkningssvårigheter, vilket innebär att den avsedda regelförenkling uteblir. I bygglovsprocessen sker dessutom en prövning av byggnadsverkets konstruktion och säkerhet. Bygglovsplikt bör fortsatt gälla alla vindkraftverk med tillhörande anläggningar (transformatorstationer, master, teknikbodar etc.) som har en rotordiameter större än 3 meter, en total höjd om 20 meter eller mer, ska monteras på en byggnad eller placeras på ett avstånd från fastighetsgräns på ett avstånd mindre än vindkraftsverkets höjd över marken. Kravet på bygglov bör gälla såväl enstaka vindkraftverk som större parker av vindkraftverk, oavsett om vindkraftanläggningen är tillståndsplikt- eller anmälningsplikt enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken, om verksamhetsutövaren förelagts om att söka tillstånd enligt miljöbalken eller på eget initiativ har ansökt om tillstånd enligt miljöbalken.

Karlskrona kommun: Genomförs förslaget innebär det en historisk inskränkning av det kommunala planmonopolet och kommunernas möjlighet att själv påverka sin bebyggelsestruktur och användning av marken. Etablering av vindkraft kan låsa ett område där kommunen har mer angelägna utvecklingsplaner men som inte hunnit införas i översiktsplanen.

Kristianstads kommun: Det bör alltid krävas bygglov, men för grupper av vindkraft som är färre än fem bör det räcka med bygglov.

Karlstads kommun: Eftersom det i allmänhet inte är bygglovhanteringen som försenar vindkraftsprojekt ifrågasätter kommunen varför bygglovsplikten behöver tas bort i tillståndsärenden. Problemet med byggloven är överklagandena och de borde gå att samordna med överklagandehantering i tillståndsärendet. Exempelvis skulle det gå att ta bort möjligheten att överklaga de frågor som redan är beslutade i tillstånd enligt MB. Det är oklart hur utredningen tänker sig att den tekniska prövningen inom ramen för byggnämnan ska ske i de bygglovsbefriade tillståndsärendena enligt MB. Det är enligt kommunen viktigt att denna prövning finns kvar och att de som genomför den har erforderlig kompetens. Om bygglovsplikten trots allt tas bort när tillstånd meddelats enligt miljöbalken anser kommunen att det endast ska gälla om stöd finns i kommunens översiktsplan. Med stöd i översiktsplan ska endast avses sådana mark- och vattenområden som kommunen har prioriterat för vindkraftsändamål. Om översiktsplanen och remissförfarandet i tillståndsprövningen blir kommunens enda sätt att påverka beslut i tillståndsärenden finns en uppenbar risk att kommunen känner sig tvungen att ta fram mer detaljerade översiktsplaner som tar längre tid att upprätta än idag. Detta kan motverka översiktsplanens syfte, som i många fall tjänar på att vara ett relativt lättillgängligt och levande dokument.

Nässjö kommun: Att ta bort bygglovsprövningen innebär en centralisering av beslutsfattandet. Det finns en uppenbar risk att översiktsplanen, som inte är bindande, inte beaktas vid tillståndsprövningen.

Uddevalla kommun: Att ta bort bygglovskravet avstyrks om inte kommunens möjlighet att påverka i tillståndärendet stärkts avsevärt. För att tillstånd ska kunna lämnas i strid med kommunens yttrande bör det krävas särskilda skäl. Dessutom bör förslaget till tillstånd under remitteringen av ärendet ställas ut i enlighet med samråds- och utställningsbestämmelserna i 5 kap. PBL.

Mörbylånga kommun: Enstaka verk för bygglovsprövas eftersom bygglovsprövningen beaktar estetiska värden och landskapsbild på ett sätt som miljöprövningen inte gör.

Svedala kommun: Bygglovsplikten beaktar bättre än miljöprövningen de estetiska och byggnadstekniska aspekterna samt påverkan på landskapsbild och har en tydligare koppling till översiktsplanen och till riksintressena. Man bör införa möjlighet att kräva en MKB vid bygglovsprövningen. Miljöprövningen borde starkare knytas till översiktsplanen.

Göteborgs kommun: Förslaget är otydligt när det gäller vilka vindkraftverk som avses att bli bygglovsbefriade. I förslaget anges att bygglovsfriheten kommer att gälla dels små verk och dels verk där tillstånd för vindkraftverk har meddelats enligt miljöbalkens regler. I utredningen dras slutsatsen att i områden där konkurrerande intressen är mer framträdande torde i de flesta fall vindkraftsutbyggnaden ta sikte på sådana vindkraftverk som enbart är anmälningspliktiga. Enligt utredningen har det dock framkommit att många verksamhetsutövare väljer att frivilligt ansöka om tillstånd istället för att anmäla en anläggning. Om förslaget inkluderar även vindkraftverk där frivilliga tillstånd sökts kommer kommunens utrymme för prövning genom bygglov och detaljplan att inskränkas än mer än vad som framgår av utredningens förslag. Om ett vindkraftverk inte är bygglovspliktigt kommer kommunen inte heller ha möjlighet att meddela anstånd med avgörande om lov i avvaktan på att arbetet med en detaljplan avslutas.

Östersunds kommun: Kommunen motsätter sig utredningens förslag att generellt ta bort kraven bygglov för stora vindparker utom i de fall verken kan komma i konflikt med bebyggelse.

Örebro kommun: Förslaget att ta bort bygglovsplikten för vindkraftverk som erhållit tillstånd enligt miljöbalken avstyrks. För att öka möjligheten att slippa kräva detaljplan skulle det kunna införas krav på miljökonsekvensbeskrivningar i bygglovsärendet.

Borgholms kommun: Miljöbalken saknar en motsvarighet till 2 kap. 2 § PBL om ändamålsenlig struktur och estetiskt tilltalande utformning. Hur de frågor som kontrolleras och klarläggs genom bygganmälan ska bevakas framgår inte.

Oxelösunds kommun: Förslaget att slopa bygglovplikten för de stora vindkraftsanläggningarna riskerar att skapa en ologisk lucka i lagstiftningssystemet, inte minst med tanke på bygglovpliktens omfattning för bebyggelse och andra anläggningar, t ex golfbanor, telemaster m.m. T ex så kan reglerna för införande av bygglovfrihet i detaljplaner te sig märkliga när man inför generell bygglovfrihet för stora vindkraftsparker. Bygglovprövningen är i dag den viktigaste hörnstenen i kommunens prövning av markens lämplighet för bebyggelse m.m. Det är en fungerande process. Som regel tar ett bygglov 6-8 veckor att avgöra sedan miljö- och samhällsbyggnadsnämnden fått kompletta handlingar. Ett bygglov kan vidare tas i anspråk så fort lov lämnats. Tidsmässigt kan bygglovkravet därför knappast vara något hinder för en storskalig utbyggnad av vindkraften. Ytterligare ett skäl för att inte urholka kravet på bygglov är den byggkontroll som ska ske enligt PBL och som inte har någon motsvarighet i miljöprocessen. Enligt gällande regler krävs i och för sig bygganmälan även om bygglov inte skulle krävas (9 kap. 2 § PBL). Inriktningen när det gäller byggprocessutredningens översyn av PBL är dock att byggkontrollen ska bli en integrerad del av bygglovärendet. Även detta talar för att kravet på bygglov inte bör tas bort för vindkraftverk.

Ragunda kommun: Det är tillräckligt med en väl genomarbetad översiktsplan som stöd för de övergripande avvägningarna om hur marken ska användas samt bygglov. Genom bygglovprövning, där detaljplan inte behövs, bibehålls kommunens principiella rätt att planlägga mark och vatten. Bygglovprövningen kan genomföras parallellt med tillståndsprövningen enligt miljöbalken och erfarenhetsmässigt genomföras mycket snabbare än miljöbalksprövningen. Detta innebär att ett bibehållande av krav på bygglov även vid större vindkraftsparker inte medför någon försening av byggstarten. Eventuella överprövningar kan göras tidsmässigt parallellt.

Linköpings kommun: Avstyrker att bygglovplikten avskaffas generellt för tillståndspliktiga vindkraftverk. Tillståndsprövning enligt miljöbalken och förordningen om miljöfarlig verksamhet behandlar endast delvis de viktigaste frågorna i prövningen enligt PBL, såsom vindkraftverkens påverkan på landskapsbilden och på markanvändning i närliggande områden, samt utformning och placering av vindkraftverk. Det är principiellt tveksamt att så stora anläggningar som vindkraftverk med så stor omgivningspåverkan och som låser markanvändningen för stora områden undantas från den generella lovplikten. Påverkan på omgivningen gör att verken låser markanvändningen inom stora områden i kommunen. Dessutom medför detta alltför omfattande konsekvenser för kommunens planmonopol, vilket kan bli prejudicerande för andra anläggningar som omfattas av PBL och som har stor omgivningspåverkan. Bygglovplikten bör heller inte avskaffas för de tillståndspliktiga verken utom för verk som inte omfattas av kommunernas ansvarsområden, dvs. utanför territorialgränsen. Om utbyggnaden av vindkraften är av sådan vikt att man måste införa särslagstiftning är det i så fall bättre med speciallag, eller att särskilda bestämmelser för vindkraften i miljöbalken motiveras med att detta intresse upphöjs till nationellt intresse i likhet med försvarsintressena eller

jordbrukets intressen. Utredningen förlitar sig på att nuvarande praxis kommer att bli bestående beträffande kommunens möjligheter att förhindra att vindkraftverk etableras i strid mot kommunens vilja. Om man vill säkra kommunens möjligheter att påverka besluten anser vi att man i så fall måste införa bindande lagregler om att tillstånd inte får medges mot kommunens vilja.

Sveriges kommuner och landsting: Förbundet anser att kommunernas inflytande försämras radikalt med utredarens förslag i förhållande till dagens situation, då kommunen har den formella beslutanderätten och tar hela ansvaret för lokaliseringens lämplighet. Förslaget innebär en inskränkning av kommunens möjlighet att själv påverka sin bebyggelsestruktur och bestämma vad marken ska användas till. Krav på bygglov bör vidhållas även i de fall där anläggningen – som regel en grupp vindkraftverk – får betydande inverkan på omgivningen, om inte tillkomsten kan prövas i bygglovärendet. Förbundet anser att det – för att i större utsträckning slippa krav på detaljplan – bör vara möjligt att ställa krav på en miljökonsekvensbeskrivning i ett enskilt bygglovärende, om en sådan är nödvändig för genomförande av projektet.

Sveriges stadsarkitektförening: Påverkan på landskapsbilden och estetiska aspekter väger tungt i prövningen enligt PBL, och riskerar genom förslaget att få mindre betydelse och tyngd. Motiven för bygglovplikt mellan stort och smått blir svår att motivera för medborgarna: uppförande av plank och ändring av fasad kommer fortsatt att vara bygglovpliktigt medan anläggningar med stor omgivningspåverkan tillåts utan någon som helst kommunal prövning.

Föreningen Sveriges Bygglagsgranskare och byggnadsnämndssekreterare: Frågan bör prövas som en bygglovsfråga. Möjligen kan kravet på hörande av sakägare preciseras i lagen. I stort sett alla Sveriges kommuner har erfarenhet av att hantera ärenden av så omfattande slag som en ansökan om bygglov för vindkraftverk skulle innebära, eftersom utbyggnaden av mobiltelefoner nu i stort sett är avslutad. Även det faktum att det inte är tillåtet med jakt inom områden som är detaljplanelagda, gör att FSBS anser att frågan bör prövas genom bygglov och inte detaljplan. Det finns redan idag förslag på hur en förenkling kan ske. Genom att göra en bygglovsenhet i kommunen ansvarig för att ge bygglov först när alla andra tillstånd krävs in löser problem som kan uppstå när en sökande får olika besked av olika enheter. FSBS anser att större hänsyn borde ha tagits i utredningen till resultatet i andra utredningar som gjorts samtidigt. Även om dessa inte ännu har inneburit några lagändringar som trätt ikraft, borde hänsyn tas till ett eventuellt ikraftträdande av lagändringarna. En ganska tydlig fråga är instrumentet byggnämnan. Samtidigt som detta instrument är på väg att inarbetas helt i instrumentet bygglov enligt en annan utredning, föreslår denna utredning att det är genom byggnämnan som en bygglovsenhet ska få reda på och möjlighet till påverkande av konstruktionen av vindkraftverk som byggs. Det går att i plan- och bygglagen skriva in att det är nödvändigt att ha med en miljökonsekvensbeskrivning av visst slag för att pröva frågan vidare.

3.3 Bygglovsplikt för små vindkraftverk

Utredningen föreslår att storleken på rotordiametern höjs från två till tre meter som gräns för inträde av bygglovsplikt. Vidare föreslås bygglovsplikt om höjden på ett vindkraftverk är 20 m eller mer.

3.3.1 sammanfattning av remissvaren

Tillstyrker/inga synpunkter/ingen erinran/motsätter sig inte:

Söderhamns kommun, Vattenfall, Naturskyddsföreningen, Nässjö kommun, Naturvårdsverket, Västsvenska Industri- och handelskammaren

Tillstyrker men har synpunkter i någon del:

Piteå kommun, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Linköpings kommun, Lantmäteriet, Länsstyrelsen i Kalmar län, Uppvidinge kommun, Statskontoret

Statskontoret: Utredningen föreslår att bygglovsplikt ska tas bort för vindkraftverk när tillstånd enligt miljöbalken finns samt om rotordiametern är mindre än tre meter eller höjden är mindre än 20 meter. I det fall tillstånd enligt miljöbalken finns har en prövning skett av själva lokaliseringen och miljöpåverkan för omgivningen. I det andra fallet är det fråga om relativt små vindkraftverk. Statskontoret tillstyrker förslagen för att underlätta prövningen. När det gäller de mindre vindkraftverken bör uppföljning ske om den slopade bygglovsprövningen leder till omfattande störningar för kringboende kring dessa vindkraftverk. Om så bedöms vara fallet bör prövas om bygglovsplikten ska återinföras för dessa vindkraftverk.

Lantmäteriet: I förslaget till ändring av 8 kap. 2 § första stycket punkt 6 plan- och bygglagen används ordet ”gränsen”. Vad som avses med gräns är inte helt klart. Avses tomtgräns eller fastighetsgräns? I betänkandet, sida 242, används begreppet tomtgränsen när den föreslagna bestämmelsen behandlas. Det begreppet användes också när bestämmelsen ursprungligen kom till i byggnadsstadgan. Det bör framhållas att begreppet tomt i plan- och bygglagen inte är synonymt med fastighet vilket gör att begreppet tomtgräns inte heller är synonymt med fastighetsgräns. Tolkningen av begreppet gräns kan ha avgörande betydelse bl.a. vid bedömningen av om ett sådant vindkraftverk som avses i 8 kap. 2 § första stycket punkten 6 kräver bygglov eller inte. Då paragrafen nu är föremål för revidering anser Lantmäteriet därför att vad som avses med begreppet gräns bör förtydligas. Enligt Lantmäteriet bör fastighetsgräns vara den relevanta tolkningen.

Länsstyrelsen i Jönköpings län: Länsstyrelsen tillstyrker att gränsen för bygglovsplikt ändras till att gälla vindkraftverk med en rotordiameter större än 3 meter eller en total höjd om 20 meter eller mer. Uttrycket vindturbinens diameter i 8 kap. 2 § punkt 6. bör ändras till mera vedertagna rotordiametern.

Länsstyrelsen i Kalmar län: Länsstyrelsen instämmer i stort med förslaget. Länsstyrelsen anser dock att bygglovsplikt för små vindkraftverk bör infalla

på lägre höjd än 20 meter, oaktat Forsvarsmaktens hinderdatabas. Denna typ av vindkraftverk kan väntas öka i områden med sådan bebyggelse där 20 meter upplevs synnerligen högt, och där olägenheter för närboende riskeras.

Uppvidinge kommun: Förslaget om definition av de så kallade gårdsverken med ökad rotordiameter samt angiven tornhöjd anses mycket positivt för det småskaliga och lokala utnyttjandet av vindresurserna.

Piteå kommun: Det är positivt att öka vindturbinens diameter från två till tre meter som gräns för bygglovspflicht. Regleringen av höjdes till 20 m behövs inte. Den nuvarande lagtexten är bra i den delen.

Linköpings kommun: Tillstyrker förslaget om att ändra bestämmelserna om bygglovsfrihet för fristående, mindre vindkraftverk. Detta bör dock endast gälla för viss fastighets behov, i enlighet vad som gäller för radiomaster enligt 8 kap. 2 § andra st., PBL, och för anläggningar som inte skall anslutas till det allmänna elnätet.

Avstyrker: Härnösands kommun, Luleå kommun, Lidingö kommun, Stockholms kommun

Lidingö kommun och Stockholms kommun: I tätbebyggda områden kan även små vindkraftverk på 5-10 m vara ett påtagligt inslag i stadsbilden och ge upphov till bullerproblem. Enligt miljöbalken prövas bara störningar inte estetik.

Luleå kommun: Ifrågasätter lämpligheten av ytterligare bygglovsbefrielse för små vindkraftverk. Master och torn är bygglovspliktiga. Vindkraftverk som kan upplevas som mer störande med sin rörliga rotor och förenade med viss bullerpåverkan och påverkan på fauna är bygglovsbefriade. Dessa anläggningar har en sådan omgivningspåverkan att de nästan alltid förleder synpunkter från sakägare. Kommunen anser därför att det vore konsekvent med bygglovsplikt även för mindre vindkraftverk. Kommunens bedömning är att det inte är bygglovsprövningen i samband

4. Tillämpningen av miljöbalken i vindkraftärenden

4.1 Tillståndsprövningen och nivån för tillståndsplikten

Utredningen föreslår att gränserna för tillståndsprövning och anmälningsplikt ska vara relaterade till vindkraftverkens storlek och antal.

4.1.1 Sammanfattning av remissvaren

Tillstyrker/inga synpunkter/ingen erinran/motsätter sig inte:

Linköpings kommun, Härnösands kommun, Riksantikvarieämbetet, Kammarkollegiet, Luleå kommun, Statskontoret, Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges stadsarkitektförning, Naturskyddsföreningen, Kungsbacka kommun, Svensk vindenergi, Länsstyrelsen i Stockholms län, Naturvårdsverket, Västsvenska Industri- och handelskammaren,

Kristianstads kommun, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Ljungby kommun

Tillstyrker men har synpunkter i någon del: Nacka tingsrätt, Vänersborgs tingsrätt, Försvarets radioanstalt, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Strömsunds kommun, Länsstyrelsen i Kalmar län, Växjö tingsrätt, Söderhamns kommun, Advokatsamfundet, Miljöförbundet Jordens vänner, Jämtkraft, Svensk vindkraftförening, Svensk energi, Fiskeriverket, Karlskrona kommun

Växjö tingsrätt: Miljödomstolen saknar i lagtexten och i betänkandetexten en definition av begreppet gruppstation. Med gruppstation kan exempelvis avses en visuell grupp av vindkraftverk eller ett antal verk kopplade till en och samma transformator. Miljödomstolens uppfattning är att det förstnämnda exemplet ligger närmast till hands att utgå från med hänsyn till de störningar som vindkraft normalt ger. Avslutningsvis vill miljödomstolen visa på ett praktiskt problem vid påbyggnad av en gruppstation. Problemet är i sig giltigt inom all miljöfarlig verksamhet, men kan med de nya reglerna för tillstånd för vindkraft bli vanligare än som nu är fallet. Utgångspunkten är att en gruppstation har tillstånd eller får tillstånd enligt de nya reglerna. Senare vill verksamhetsutövaren komplettera gruppstationen med ett eller två verk. Dessa verk är sedda för sig anmälningspliktiga. Ska man se utökningen som en tillståndspliktig påbyggnad av det befintliga tillståndet eller om verksamhetsutövaren väljer den vägen som en anmälningspliktig utbyggnad. Risken med det senare förfarandet är bl.a. att det kan komma att gälla olika krav med olika styrka för verken, trots att de visuellt ingår i en och samma grupp. Den senare ordningen skapar dessutom svårigheter vid tillsynen och osäkerhet hos närboende om vad som gäller. Miljödomstolen ser gärna att frågan löses lagstiftningsvägen med en modell motsvarande vad som gällde enligt 3 § i den upphävda miljöskyddsförordningen (1989:364) nämligen att en verksamhet inte fick ändras utan tillstånd, om ändringen innebar att verksamheten kom att bedrivas på annat sätt än som bestämts i ett tillståndsbeslut.

Nacka tingsrätt: Miljödomstolen föreslår att bilagan till förordningen ändras på det sättet att också vindkraftverk på land blir A-ärenden. Skälen till detta ställningstagande är följande. Enligt utredningens tilläggsdirektiv ska utredningen bland annat utreda möjligheterna till att effektivisera handläggningen av ärenden och mål som påverkar förutsättningarna för utbyggnad av vindkraft. Utredningen har också lagt fram flera förslag för att tillgodose detta syfte. Mot den bakgrunden är det märkligt att utredningen i sitt förslag till ändringar av ovan nämnda bilaga (s. 34 i betänkandet) inte har föreslagit några förändringar beträffande instansordningen. Så som förslaget är utformat gäller att ett vindkraftverk på land vid en viss storlek ska vara ett B-ärende, det vill säga prövas av länsstyrelse, medan vindkraftverk i vatten *alltid* är ett A-ärende och således ska prövas direkt av miljödomstol. Sedan den 1 november 2008 krävs prövningstillstånd för att få överklaga alla domar och beslut av miljödomstol (23 kap 1 och 2 §§ miljöbalken). Resultatet blir att prövning av vindkraftverk i vatten ofta kommer att anförtros endast en instans (i de fall miljööverdomstolen inte

lämnar prövningstillstånd) medan vindkraftverk på land, i de fall parterna klagar, kommer att prövas av åtminstone två instanser (tre eller fyra om miljööverdomstolen och/eller Högsta domstolen undantagsvis meddelar prövningstillstånd). Miljödomstolen har svårt att förstå varför vindkraftverk på land – i motsats till vindkraftverk i vatten – ska få åtnjuta förmånen att utan krav på prövningstillstånd bli prövade i två instanser, länsstyrelse och miljödomstol. Vidare rimmar det illa med utredningens uppdrag att söka effektivisera processen att inte föreslå en effektivisering även i denna del. Följden av ovan framförda förslag skulle bli att vissa ärenden lyfts från länsstyrelserna – som alltså befrias från ett antal mål – till miljödomstolarna, som även med hänsyn till den tidigare överprövningsfunktionen i avsedda mål, får ett antal ytterligare mål att handläggas. Detta måste rimligtvis beaktas vid resursfördelningen till respektive myndighet.

Vänersborgs tingsrätt: Bestämmelsen i 21 kap. 3 § 1 st miljöbalken enligt vilken en verksamhetsutövare i ett mål där miljödomstolen är rätt instans får anhängiggöra även fråga som det egentligen ankommer på en underinstans att pröva, innebär inte att miljödomstolen är skyldig att ta upp alla sådana ansökningar. Istället ska miljödomstolen i varje enskilt fall avgöra vad som är lämpligt. Det finns även exempel på att miljödomstolar har avvisat sådana andra ansökningar. Det är således inte självklart att en ansökan om tillstånd till vattenverksamhet avseende vindkraftverk alltid kommer att samprövas med miljöfarliga delen av verksamheten.

Försvarets radioanstalt: FRA har principiellt inget att invända mot att ändra gränserna för tillståndsprövning och anmälningsplikt enligt betänkandets förslag. Det är väsentligt att man alltid prövar anmälningspliktiga vindkraftetableringar enligt 3 kap. MB. Anmälningspliktig anläggning kan enligt betänkandet omfatta gruppstation med upp till sex verk understigande en totalhöjd av 150 meter. Anläggningar av denna omfattning kan vid olämplig etablering ha negativ påverkan på FRA:s signalspaning. En utveckling sker mot framtida etablering av vindturbiner på bostads- och kontorshus vilket kan få en betydelse för energiproduktionen. Totalhöjden 50 meter för vindkraftverk utan anmälningsplikt (se s. 252) borde i dessa sammanhang också inkludera eventuell hushöjd. Betänkandet har inte beaktat denna teknikutveckling och gjorda övervägandena borde på denna punkt kompletteras.

Fiskeriverket: All vattenbaserad vindkraftverk ska vara tillståndspliktig och prövas enligt miljöbalken.

Advokatsamfundet: Av rättsäkerhetsskäl anser samfundet att införandet av ny nivå för tillståndsplikt bör förses med övergångsbestämmelser som tillåter fortsatt drift av tillståndslösa anmälda anläggningar. Samfundet instämmer sålunda i utredningens förslag i denna del, men konstaterar samtidigt att de av utredningen föreslagna övergångsbestämmelserna avviker från hur tidigare övergångsbestämmelser i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd har formulerats. Samfundet föreslår därför att övergångsbestämmelserna formuleras på så sätt att det tydligare framgår att verksamheter som har påbörjats under perioden 1 december 2006 – 1 juli

2009 och som vid påbörjandet inte omfattades av tillståndsplikt, om tillståndsplikt införs till följd av ändringsförslaget, får fortsätta att bedrivas utan tillstånd trots att tillståndsplikt införs.

Länsstyrelsen i Kalmar län: Det är positivt att det föreslås att anläggningarnas effekter inte längre definierar prövningsplikten, och att man istället tillmäter den faktiska storleken en större betydelse. Länsstyrelsen har inga synpunkter på hur den exakta formuleringen skall utföras, mer än att den i föreliggande förslag upplevs slå ganska ojämnt. Ett verk på 150 m blir tillståndspliktigt, medan sex verk på 149 endast faller under anmälningsplikten.

Länsstyrelsen i Jönköpings län: Länsstyrelsen tillstyrker utredarens förslag till ändrade gränser för tillstånds- och anmälningsplikt för vindkraftverk samt tydligare regler för anmälan.

Strömsunds kommun: Kommunen tillstyrker utredningens förslag att gränsen för tillståndsplikt omformuleras med utgångspunkt i vindkraftverkens totalhöjd och antal. Regeringen höjde den 1 december 2006 gränsen för tillståndsplikt till 25 MW. Nu föreslår utredningen att tillståndsgränsen återgår till den nivå som gällde tidigare. Kommunen ifrågasätter motiven för denna ändring.

Söderhamns kommun: Varför gränserna mellan olika tillstånd satts enligt förslaget framstår ej helt logiskt. Varför ska t.ex. just grupper om 7 vara tillståndspliktiga? Huvuddragen i förslaget tillstyrkes men synpunkter enligt ovan bör beaktas.

Karlskrona kommun: Det finns anledning att överväga om det inte skulle räcka med en anmälan av enstaka skogsverk och mindre grupper långt från bebyggelsen även om verken överstiger 150 m.

Svensk energi: Svensk Energi stödjer förslaget att omformulera nuvarande effektgräns för tillståndsplikt (över 25 MW) och i stället utgå från vindkraftverkens totalhöjd (över 150 meter) och antal (sju eller flera vindkraftverk i grupp). Svensk Energi anser dock att det finns ett behov av att även i fortsättningen undanta enstaka vindkraftverk med en totalhöjd över 150 meter från tillståndsplikt. Detta för att möjliggöra pilotverksamhet som syftar till att testa ny teknik för vindkraft exempelvis i skogsområden. Erfarenheterna av sådana etableringar är fortfarande mycket begränsade men det står klart att vindkraftverk i skogsområden behöver vara betydligt högre än 150 meter för att kunna producera tillräckligt mycket el och inte drabbas av förkortad teknisk livslängd på grund av turbulens över skogen. Miljöprocessutredningens förslag skulle avsevärt försvåra möjligheterna att relativt snabbt kunna pröva ny teknik eftersom en tillståndsprövning kan ta 1-2 år medan ett anmälningsförfarande och efterföljande bygglov kan ta endast sex månader.

Svensk vindkraftförening: Delar utredningens uppfattning att antalet verk och deras totala höjd är ett bättre mått på omgivningspåverkan än de tidigare

använda effektgränserna. De föreslagna gränserna för anmälan och tillståndsplikt baserade på höjd och antal vindkraftverk är dock för lågt satta jämfört med dagens nivåer baserad på uteffekt. Föreslagna gränser måste därför höjas.

Jämkraft: I bilagan till samma författningsförslag är nivåerna för tillståndshantering inkonsekvent beskrivna. Dessutom skulle angivna nivåer kunna leda till suboptimering vid planeringen av vindkraftanläggningar, t ex att man väljer att bygga sex vindkraftverk med en höjd under 150 meter på en lokalisering som rymmer fler kraftverk.

Miljöförbundet Jordens vänner: Utredningens förslag att relatera gränsdragningen för tillståndspliktiga projekt till projektets verkantal och verkens höjd är bra då det är en mer rimlig bedömningsgrund än den tidigare använda uteffekten. Att hålla kvar vid en effektgräns vid vindkraftsetableringar i riksintressen för obruten kust verkar i detta sammanhang därför ologiskt. Det är samtidigt viktigt att de nya gränsvärden som föreslås orsakar olyckliga låsningar till en viss verkstorlek som får negativa effekter för den elproduktion som verken kan ge. En ökning av totalhöjden med endast ett fåtal meter kan ofta ge en betydande ökning av energiproduktionen. Här borde en viss flexibilitet kunna tillåtas.

Avstyrker men har synpunkter i någon del: E.ON, Vattenfall, Svenska samernas riksförbund

Svenska samernas riksförbund: Också anläggningar med färre verk än sju stycken kan påverka den samiska miljön på ett påtagligt sätt. Vägdragningar och infrastruktur förändrar det samiska landskapet på ett påtagligt sätt. Därför anser vi att tillståndsplikten ska gälla redan för enstaka verk om de ligger i känsliga samiska miljöer.

Vattenfall: Vattenfall har inget att erinra mot att tillståndsplikten inte relateras till vindkraftparkens uteffekt. Vattenfall tillstyrker förslaget att vindkraftanläggningar inte prövas som A-verksamhet enligt bilagan till förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH). Vattenfall motsätter sig dock utredningens förslag till nivåer som i praktiken innebär en sänkning av gränsen för tillståndsplikt och föreslår istället att upp till tio vindkraftverk utan begränsning i höjd ska kunna uppföras utan tillstånd enligt miljöbalken. Vattenfall har ingen synpunkt på den undre gränsen för anmälningsplikt. Om tillståndsgränsen ska ändras föreslår Vattenfall istället att den ska sättas vid 10 vindkraftverk vilket ungefär motsvarar dagens nivå. Att införa 150 m som gräns för tillståndsplikt för vindkraftverk med anledning av hinderbelysningen kan inte anses vara befogat. Den största delen av Vattenfalls vindkraftsatsning kommer att ske i skog. Erfarenheterna av vindkraft i skog i Sverige är idag mycket begränsade men mycket tyder på att vindkraftverken kommer att behöva vara betydligt högre än 150 m för att producera tillräckligt mycket el och för att undvika den förslitning och förkortade tekniska livslängd som förorsakas av turbulens över skogen. Om tillståndsgränsen kopplas till höjden på verken kommer det att avsevärt försvåra utbyggnaden av projekt i skog trots att vindkraft i skogsområden

medför en jämförelsevis begränsad påverkan på landskapsbilden. Om varje enstaka sådant verk, som mot bakgrund av teknikutvecklingen och satsningen i skog regelmässigt kommer att vara högre än 150 m, måste tillståndsprövas kommer det i stället att ta något eller flera år vilket förstås avsevärt försvårar möjligheterna att pröva den absolut nyaste tekniken. Utredningen befarar att det med bibehållen nivå på gränsen för tillståndsplikt finns risk att vindkraftparker som utgör betydande miljöpåverkan kan komma att uppföras utan sådan prövning som krävs enligt MKB-direktivet. Om en vindkraftpark bedöms utgöra betydande miljöpåverkan torde det oftast bero på att den lokaliseras i något särskilt känsligt område snarare än på vindkraftparkens utformning. Sålunda skulle ett enda mindre vindkraftverk kunna bedömas utgöra betydande miljöpåverkan på vissa platser. Det är därför inte möjligt att försäkra sig om att alla vindkraftparker som utgör betydande miljöpåverkan prövas genom att sänka gränsen för tillståndsplikt. De bestämmelser som genomförts i 26 a § FMH medför däremot tillsammans med de ändringar i samma förordning som föreslås av miljöprocessutredningen att vindkraftparker som kan antas medföra betydande miljöpåverkan tillståndsprövas. För att ytterligare säkerställa att så sker skulle FMH kunna kompletteras så att länsstyrelsen i sitt yttrande till miljönämnden i anmälningsärenden ska ta ställning till om verksamheten kan bedömas medföra betydande miljöpåverkan.

E.ON: Det är E.ONs uppfattning vad gäller nu framtaget förslag, att gränsen för miljötillståndsplikt bör vara den nu gällande, det vill säga en förväntad uteffekt för den aktuella anläggning överstigande 25 MW. För det fall tillståndsplikten istället skall vara relaterad till antalet verk, föreslår E.ON att gränsen bör ligga vid tio verk vilket idag normalt sett motsvarar cirka 25 MW. E.ON ställer sig bakom förslaget om att ta bort kravet på redogörelse för alternativ lokalisering då bolaget ser det som tillräckligt att noggrant redogöra för skälen för den valda placeringen. Det bör i detta sammanhang betonas att områden utvalda för utbyggnad av vindkraft bör utnyttjas maximalt, vilket innebär att det normalt sett inte är motiverat att anlägga färre verk än vad som ryms inom det valda området när ljud- och skuggeffekter tagits hänsyn till. Vad gäller bestämmelser för hinderbelysning på vindkraftverk över 150 m bör sådana förenklas då alltför långtgående regler hindrar framtida teknikutveckling som går i riktning mot högre tornhöjder. Vid bedömningen måste emellertid hänsyn tas till bibehållen flygsäkerhet.

4.2 Anmälningsplikten och miljökonsekvensbeskrivningar

Utredningen föreslår att en tillsynsmyndighet ska vara skyldig att förelägga en verksamhetsutövare att söka tillstånd om en anmälningspliktig vindkraftverksamhet medför en betydande miljöpåverkan. Endast om en vindkraftsanläggning kan antas medföra betydande miljöpåverkan föreslås att det ska krävas en miljökonsekvensbeskrivning som uppfyller MKB-direktivets krav.

4.2.1 Sammanfattning av remissvaren

Tillstyrker/inga synpunkter/ingen erinran/motsätter sig inte: Luleå kommun, Statskontoret, Nässjö kommun, Svensk vindenergi, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Kristianstads kommun, Fiskeriverket, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Karlskrona kommun

Tillstyrker men har synpunkter i någon del: Försvarets radioanstalt, Piteå kommun, Vänersborgs tingsrätt, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Linköpings kommun, Gotlands kommun, Härnösands kommun, Miljööverdomstolen, Sveriges geologiska undersökning, Advokatsamfundet, Miljöförbundet Jordens vänner, Kammarkollegiet, Jämtkraft, Svensk vindkraftförening, Kungsbacka kommun, Länsstyrelsen i Stockholms län, Naturvårdsverket, Västsvenska Industri- och handelskammaren

Miljööverdomstolen: För vindkaftanläggningar av sådan storlek att tillståndkrävs erfordras också en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. 7 § andra stycket MB. I 25 a § FMH kan punkten 7 förtydligas till att avses alla kraftledningar fram till stamnätet. Vid tillämpning av punkterna 9 och 10 utgår prövningsmyndigheten normalt från vilka störningar som kan drabba på grannfastigheterna berörd bebyggelse.

Vänersborgs tingsrätt: Det kan ifrågasättas om det sista ledet i föreslaget nytt tredje stycke är nödvändigt och lämpligt. MKB-direktivet torde föreskriva tillståndsprövning när en verksamhet kan antas medföra betydande miljöpåverkan, varken mer eller mindre. Hänvisningen till vad som krävs till följd av medlemskapet i EU torde därför vara onödig, i alla fall om det endast är MKB-direktivet som åsyftas. Är syftningen vidare framstår det som mindre lämpligt med en sådan oprecis utformning av en bestämmelse, som i första hand ska tillämpas av en lokal miljönämnd. Det kan vidare ifrågasättas om begreppen ”betydande miljöpåverkan” och ”risk för betydande föroreningar eller andra betydande olägenheter för människors hälsa eller miljön” inte sammanfaller. Skulle så vara fallet kan åsyftad ändring uppnås genom att ordet ”får” i andra stycket byts ut mot ”ska”. I annat fall bör andra stycket kunna ändras så att det täcker in båda alternativen. Ändringen i 3 § förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar motiveras med att kravet på alternativredovisningar för verksamheter som kan antas medföra betydande miljöpåverkan vara problematiskt. Det förtjänar emellertid påpekas att lokaliseringsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken gäller all verksamhet enligt balken. Bevisbördan för att lokaliseringsregeln är uppfylld åvilar verksamhetsutövaren och gäller i såväl anmälnings- som tillståndsärenden.

Naturvårdsverket: Tillstyrker att det tydligt framgår att det ska vara obligatoriskt för en tillsynsmyndighet att förelägga verksamheten att söka tillstånd om verksamheten medför betydande miljöpåverkan enligt MKB-direktivet. Eftersom det är svårt att veta var gränsen går för betydande miljöpåverkan tillstyrker verket också att den frågan ska prövas i varje enskilt fall.

Försvarets radioanstalt: Om förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH) förtydligas och utvidgas så att det framgår vilka uppgifter som ska ingå i en anmälan och dessa också tillgodoser FM/FRA behov så ser FRA inte heller behov av en obligatorisk miljökonsekvensbeskrivning.

Kammarkollegiet: Tillstyrker att större vindkraftsanläggningar inte alltid ska anses medföra en betydande miljöpåverkan utan att detta ska bedömas av länsstyrelsen i varje enskilt fall. Kollegiet vill dock peka på att domstolen vid en prövning av en anläggning inte är bunden av länsstyrelsens bedömning av miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och innehåll.

Sveriges geologiska undersökning: Anser att föreslagen bestämmelse 25 a § punkt 5 i FMH kan uppfattas så att verksamhetsutövaren i samband med anmälan av anläggning av vindkraftverk, endast ska beakta sådana vattenförekomster som har ett vattenskyddsområde enligt 7 kap. miljöbalken, eller som har utpekats som riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning enligt 3 kap. miljöbalken. SGU menar att det är viktigt att det i samband med alla anmälningar och ansökningar bör utredas vad anläggningen av vindkraftverk kan få för konsekvenser för mark- och vattenförhållandena i området. Hänsyn till grundvattnet bör alltså tas även vid avsaknad av vattenskyddsområde, särskilt för sådana vattenförekomster som har pekats ut som skyddade områden enligt förordningen (2004:660) om förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön. SGU vill understryka att påverkan på mark- och vattenförhållanden alltid bör framgå av den miljökonsekvensbeskrivning som ska bifogas anmälan om anläggning av vindkraftverk. Miljökonsekvensbeskrivningen bör således alltid innehålla en geologisk beskrivning av tilltänkt byggområde. Detta bör intas som en punkt i § 25 a förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet.

Länsstyrelsen i Jönköpings län: Länsstyrelsen ser med tillfredsställelse att utredaren föreslagit tydligare regler för vad en anmälan, enligt 25 a § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, ska innehålla. Motsvarande förtydligande gällande en tillståndsansökan bör införas i 22 kap. miljöbalken. De långa handläggningstiderna beror många gånger på att verksamhetsutövarens ansökan uppvisar betydande brister. Genom att tydliggöra vad en anmälan respektive en tillståndsansökan minst ska innehålla kommer önskvärd regelförenkling lättare att uppnås. Länsstyrelsen tillstyrker föreslagna ändringar gällande 6 kap. miljöbalken och förordningen om miljökonsekvensbeskrivning. Det är angeläget att sådana vindkraftanläggningar som av kommunen antas medföra betydande miljöpåverkan alltid ska föreläggas om att söka tillstånd enligt 9 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken. Dessa anläggningar ska även med automatik omfattas av bestämmelserna om utökat samråd i 6 kap. 4 § miljöbalken, såsom utredaren föreslår. För att förtydliga kommunernas ansvar bör ett tillägg göras i 25 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd om att kommunens beslut om betydande miljöpåverkan ska bifogas den anmälan som ska skickas till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att införa en regel om samordnad handläggning av anmälningsärenden enligt miljöbalken och bygglovsärenden enligt PBL.

Kravet på samordning mellan de båda ramlagarna får dock inte innebära att kvaliteten i handläggningen försämras. Det måste även fortsättningsvis finnas tid för miljönämnden att pröva frågan om betydande miljöpåverkan enligt 26 a § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, att skicka inkommen anmälan på remiss till Länsstyrelsen och berörda grannar samt att beakta de yttranden och de övriga underlag som anses behöva ligga till grund för prövningen.

Länsstyrelsen i Stockholms län: En ansökan om vindkraft bör alltid innehålla en redovisning av alternativa lokaliseringar även om verksamheten inte medför betydande miljöpåverkan. Förslaget i 9 kap. 6 § är oklart då den föreslagna lydelsen kan förväxlas med den nuvarande.

Advokatsamfundet: Länsstyrelsernas arbetsbörda kommer också att öka till följd av utredningens förslag att frågan om betydande miljöpåverkan från vindkraftsprojekt ska bedömas från fall till fall. I fråga om det senare saknas i utredningen uppgifter om länsstyrelsernas genomsnittliga handläggningstid för beslut om betydande miljöpåverkan. Bristen på sådana uppgifter innebär att det inte föreligger ett fullgott underlag för att bedöma ändringsförslagets påverkan på länsstyrelsernas handläggningstider. Det är inte uteslutande negativt att vindkraftsanläggningar av en viss omfattning obligatoriskt skall anses medföra betydande miljöpåverkan. Ett system med den förutsägbarhet som följer av ett obligatorium kan förenkla och effektivisera samrådsförfarandet. Detta eftersom exploatören kan planera och genomföra samrådsförfarandet utan att behöva invänta länsstyrelsens beslut huruvida den planerade anläggningen skall anses medföra betydande miljöpåverkan eller inte.

Utredningens förslag att vindkraft skall bedömas av länsstyrelserna från fall till fall innebär en högre risk för ett åsidosättande av rättsäkerheten jämfört med dagens enhetliga prövningssystem, där tillståndspliktiga vindkraftsanläggningar obligatoriskt alltid anses medföra betydande miljöpåverkan. Ett fortsatt enhetligt prövningssystem förutsätter därför att tillståndsmyndigheterna förses med vägledning som anger tydliga kriterier för när vindkraftetableringar ska anses medföra betydande miljöpåverkan. Kravet på alternativredovisning i 6 kap. 7 § andra stycket 4 p. miljöbalken är underordnad den s.k. lokaliseringsprincipen i 2 kap. 6 § nämnda balk. Det är därför en förutsättning att en sådan ändring åtföljs av vägledning som tydliggör prövningsmyndigheters skyldighet att pröva föreslagen lokalisering enligt lokaliseringsprincipen i 2 kap. 6 § miljöbalken samt att sökande alltså har bevisbördan för att den valda platsen är den mest lämpliga med hänsyn till att ändamålet skall kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet.

Kungsbacka kommun: I en anmälan bör det ingå en beskrivning även av andra natur- och kulturvärden än de som omfattas av 3, 4 och 7 kap. MB. Dessutom är en landskapsanalys ofta att föredra framför ett fotomontage.

Härnösands kommun: Det skulle vara positivt om det uppgifter som förelås lämnas vid en anmälan om vindkraft också lämnades i en ansökan om bygglov. Det kan i vissa fall vara svårt att handlägga en anmälan enligt

miljöbalken gemensamt med en ansökan om bygglov eftersom de handläggs av olika nämnder och ska prövas enligt olika lagstiftningar.

Gotlands kommun: Enligt 25 a § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska en anmälan som avser vindkraftverk handläggas gemensamt med en ansökan om bygglov för samma vindkraftverk. Det känns motiverat att motsvarande förtydligande även skrivs in i plan- och bygglagen för handledning av den interna processen inom kommunerna.

Linköpings kommun: Redovisning av befintliga vindkraftverk bör dock utsträckas till 5 km från det planerade verket eller den planerade gruppen av verk. Samma krav på handlingar bör ställas även enligt PBL.

Piteå kommun: En mer restriktiv bedömning om när en mkb ska upprättas skapar större förståelse för systemet.

Miljöförbundet Jordens vänner: Förslagen om förändringar av 6 kap. 5 § och 9 kap. 6 § i MB är positiva då de troligtvis förenklar och förkortar prövningsprocessen. Ytterligare förändringar krävs dock för att efterleva EUs MKB-direktiv. I en jämförelse mellan EU:s MKB-direktiv och den svenska MKB-lagstiftningen bör även påpekas att direktivtexten anger att även kumulativa effekter från ett projekt ska beaktas i en MKB. Kumulativa effekter i relation till vindkraft kan t.ex. uppstå i ett område där flera vindkraftsprojekt planeras samtidigt. Utifrån MKB:n bör det därför vara möjligt att utläsa, inte bara sådana vindkraftsprojekt som redan realiserats, utan även vilka andra planer på vindkraftsprojekt som finns i samma område. Även närliggande riksintressen för vindkraft bör redovisas, då det är troligt att vindkraftsetableringar kommer att ske i dessa områden framöver. Detta är relevant för att kunna uppskatta den sammanlagda effekten i relation till både människor och djur av ett flertal vindkraftsprojekt inom samma område. En mer övergripande och transparent planering av vindkraftsutbyggnad i ett område kan även ge både ekonomiska och miljömässiga vinster genom att utbyggnad av elnät för anslutning av projekten kan effektiviseras. I utredningens förslag framgår att nödvändiga elnätsdragningar ska prövas tillsammans med den övriga verksamheten (vindkraftsverken). Det bör här tydligt framgå hur prövningen ska ske i sådana fall där flera anläggningar/projektörer använder sig av en gemensam ny nätdragning.

Svensk vindkraftförening: Är positiv till utredningens förslag att ändra nuvarande förordning för miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) och anpassa den till EU-direktivet för MKB. Vidare är det nödvändigt att utformning och omfattning av MKB:n anpassas till varje enskilt projekt. Ett tidigt beslut om hur vindkraftprojektet skall prövas ger en snabbare och enklare handläggning. Därför är det bra om den lokala tillsynsmyndigheten blir skyldig att förelägga en verksamhetsutövare att söka tillstånd om en anmälningspliktig verksamhet som omfattas av MKB-direktivet bedöms medföra betydande miljöpåverkan.

Jämtkraft: I den nya 25 a § FMH, anges vad en teknisk specifikation ska innehålla. Vi inser att det är viktigt för tillståndsgivande myndigheter att få uppgift om höjd och diameter, men samtidigt vet vi att det är svårt att exakt ange dessa uppgifter innan upphandling av teknik är klar. Så som paragrafen är formulerad kan myndigheter komma att kräva in exakta uppgifter, vilket leder till att tekniken blir fastlagd i för tid. Detta vore olyckligt ur konkurrenssynpunkt eftersom upphandlingsförfarandet sätts ur spel. Dessutom förhindrar det att den blivande producenten köper in ny och effektivare teknik. Därför föreslår vi att paragrafen formuleras om och ger möjlighet till en viss flexibilitet.

Västsvenska Industri- och handelskammaren: Det bör övervägas om det inte finns anledning att precisera vad en mkb ska innehålla.

Avstyrker men har synpunkter i någon del: Nacka tingsrätt, Länsstyrelsen i Kalmar län, Lantbrukarnas riksförbund, Vattenfall, Airtricity, Naturskyddsföreningen, Svenskt Näringsliv, Svenska samernas riksförbund, Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län

Nacka tingsrätt: Miljödomstolen vill framhålla att kunskap och resurser krävs för bedömningen av om en verksamhet medför *en betydande miljöpåverkan* i lagstiftningens mening. Domstolen vill väcka frågan om alla landets kommuner i dagsläget har tillgång till sådana resurser. Enligt utredningens förslag ska nämligen en tillsynsmyndighet vara skyldig att förelägga en verksamhetsutövare att söka tillstånd om en anmälningspliktig verksamhet som omfattas av MKB-direktivet medför en betydande miljöpåverkan. Enligt tidigare ordning har denna bedömning hamnat hos länsstyrelsen (i enlighet med 6 kap MB) men med den nu föreslagna ordningen kommer denna i flera fall att ligga på en kommunal nämnd. Det kan finnas skäl till viss tveksamhet då många resurssvaga kommuner inte har den personella styrka och kompetens som krävs.

Naturvårdsverket: Av principiella skäl anser verket att det inte bör införas specialbestämmelser för olika verksamheter. Därför anser verket inte att det införas krav på vad en anmälan om vindkraft ska innehålla. Det bör i stället framgå av vägledningsmaterial.

Svenska samernas riksförbund: Detta förslag innebär inte att handläggningstiderna av tillståndsärenden förkortas. En bra miljökonsekvensbeskrivning, där exploitören arbetar med en medveten metod för att få lokala intressenter delaktiga, är den bästa förutsättningen för att få en snabb tillståndsprövning. Problemet idag är att exploitörerna inte arbetar med MKB-processen på ett tillräckligt grundläggande sätt, utan att fokus ligger på att producera en skriftlig produkt. Vi anser i stället att det ligger i företagets eget intresse att göra bra konsekvensbeskrivningar där också sociala konsekvenser vägs in för att förkorta handläggningstiderna.

Länsstyrelsen i Jämtlands län: A- och B-verksamheter bör med automatik anses medföra betydande miljöpåverkan. Det ger en tydlighet för både myndigheten och verksamhetsutövaren vilket ger en effektivitet vad gäller beslutunderlaget och en tidsvinst när det gäller handläggningstider.

Länsstyrelsen i Kalmar län: Länsstyrelsen anser att nuvarande lydelse i 3 § förordning om miljökonsekvensbeskrivningar bör bibehållas, och inte ändras efter utredningens förslag. För det första menar Länsstyrelsen att påverkan på omgivningen är så pass betydelsefull att kravet på alternativa lokaliseringar alltid skall gälla för tillståndspliktiga vindkraftsetableringar. Detta är en väsentlig del av prövningen. Dessutom anser länsstyrelsen att förslaget i praktiken är kontraproduktivt, och inte kommer att förenkla processen för verksamhetsutövarna. Om Länsstyrelsen för vart ärende skall fatta beslut om betydande miljöverkan eller ej tillförs ett moment i en handläggningskedja som redan betraktas lång. Beslut kräver överväganden och därmed också en tidsåtgång. Först när ett beslut har meddelats vet verksamhetsutövaren om ett samråd med vidare krets blir aktuell. Detta förfarande skall ställas mot dagens situation där inget beslut krävs, och där verksamhetsutövare för tillståndspliktiga verksamheter redan på förhand vet att samråd med vidare krets kommer att bli aktuell.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län: Det finns inte skäl att i förordningstext specificera innehållet i en anmälan om vindkraftverk.

Svenskt Näringsliv: Avstyrker förslaget att lista vad en anmälan ska innehåller. Kraven på en sådan lista kan spilla över även på andra verksamheter. När en verksamhet gjorts anmälningspliktig har Bedömningen redan gjorts att det inte behövs lika många uppgifter som i ett tillståndsärende.

Naturskyddsföreningen: Vill att bestämmelserna i 25 a § kompletteras med en skyldighet att redogöra för förekomst av rödlistade arter på fastigheten och inverkan på det rörliga friluftslivet. Författningskommentaren måste även innehålla tydliga skrivningar om när kommunen kan efterge kravet på underlag, något som inte preciserats i förslaget. Föreningen är kritisk till att ta bort regeln om obligatorisk miljökonsekvensbeskrivning för större vindkraftsverk. Enligt förslaget ska istället miljökonsekvensbeskrivningen knytas till en bedömning i varje enskilt fall om anläggningen innebär betydande miljöpåverkan. Problemet är att det kan vara svårt att veta om en lokalisering av vindkraftsanläggningar har betydande miljöpåverkan utan underlag. Vi anser tvärtom att det är extra viktigt för att värna vindkraftens trovärdighet att det finns ett ordentligt underlag för varje större etablering. Effekterna på vindkraftens rykte som en miljöanpassad energikälla kan komma att försämrats om vindkraftverk i ökad utsträckning lokaliseras till direkt olämpliga platser. Förtroendet för vindkraften som energikälla kan vika om det blir alltför vanligt med sådana effekter som att kungsörn överger boplatser eller populära färdvägar för skolklassers utflykter skärs av. I många fall kan sådana relativt små men för miljöanpassade energikällor nog så viktiga omständigheter uppdagas i tid om en miljökonsekvensbeskrivning utförs, till gagn för såväl näringen som

miljön. Det finns ett visst utrymme för exploitören att anpassa omfattningen av miljökonsekvensbeskrivningen till ändamålet, så att det inte blir alltför betungande.

Airtricity: Det är vår bedömning att det vore mer effektivt att rikta in sig på differentierade processer beroende på vilken kapacitet en vindkraftspark har, snarare än antalet verk i vindkraftsparken för att få en bättre fungerande vindkraftsutbyggnad i Sverige.

Vattenfall: Vattenfall tillstyrker förslaget att en tillsynsmyndighet ska vara skyldig att förelägga en verksamhetsutövare att söka tillstånd om en anmälningspliktig verksamhet som omfattas av MKB-direktivet medför en betydande miljöpåverkan. Vattenfall föreslår som anförts ovan att regeringen också ändrar FMH. Vattenfall motsätter sig att tillståndspliktiga vindkraftanläggningar tas bort från listan i bilaga 1 i MKB-förordningen över verksamheter som alltid ska antas medföra betydande miljöpåverkan. Förslaget kan uppfattas som en förenkling men Vattenfall befarar att det i själva verket kommer att medföra längre handläggningstider. Länsstyrelserna har i regel en handläggningstid om ca åtta veckor för att fatta beslut om en verksamhet kan antas bedöma betydande miljöpåverkan. Avsevärt längre handläggningstider, i extrema fall upp till ett år, är inte ovanliga. En utökad samrådsprocess är enligt Vattenfalls erfarenhet aldrig någon nackdel i ett vindkraftprojekt. Kraven på alternativredovisning måste ändå hanteras i större vindkraftprojekt. Vattenfall kan inte se några fördelar med förslaget som överväger nackdelarna med att tillståndsprcessen förlängs med flera månader.

Lantbrukarnas riksförbund: LRF avstyrker utredningens förslag att kraven på innehållet i en anmälan av just vindkraftverk ska specificeras på förordningsnivå. LRF anser att en generell översyn av bestämmelserna om innehållet i en anmälan kan behöva göras när kommunerna numera prövar större verksamheter. Att peka ut just vindkraftverken ter sig dock mycket märkligt. Den bestämmelse som föreslås införas som ny 25 a § hör hemma på vägledningsnivå, inte i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

4.3 Riksintresset obruten kust

Utredningen föreslår att Öland undantas från riksintresset obruten kust såvitt avser vindkraftsanläggningar. Skyddet för övriga utpekade områden i 4 kap. 3 § miljöbalken föreslås vara oförändrat när det gäller vindkraftutbyggnad.

4.3.1 Sammanfattning av remissvaren

Tillstyrker/inga synpunkter/ingen erinran/motsätter sig inte: Borgholms kommun, Länsstyrelsen i Kalmar län, Mörbylånga kommun, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Tillstyrker men har synpunkter i någon del: Vänersborgs tingsrätt, Statens energimyndighet, Riksantikvarieämbetet, Advokatsamfundet, Vattenfall, Svensk vindkraftförening, Boverket, Naturvårdsverket

Vänersborgs tingsrätt: Utredningen föreslår att gränserna för såväl tillståndsplikt enligt förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd som regeringsprövning enligt 17 kap 4a § miljöbalken ska bestämmas med utgångspunkt i verkens höjd och antal. För att göra regelsystemet mindre komplicerat bör även hushållningsbestämmelserna avseende obruten kust utgå från dessa parametrar. En sådan ordning framstår som logisk eftersom det är vindkraftsanläggningarnas påverkan på landskapsbilden som är centralt för riksintresset obruten kust. En anknytning till tillståndsgränsen skulle vidare vara i linje med statsmakternas intresse av att underlätta för vindkraftsetableringar.

Naturvårdsverket: Den planering och hänsyn som utredningen nämner som en förutsättning för att få uppföra vindkraftverk över 10 MW på Öland, bör få en mer formell förankring t.ex. i 4 kap. 3 § miljöbalken.

Boverket: Utredningen föreslår att Öland undantas från 4 kap. 3 § MB, såvitt gäller vindkraftsanläggningar. Skyddet i övriga utpekade områden i 4 kap. 3 § MB föreslås förbli oförändrat. Utredningen föreslår dock inte någon ändring när det gäller 4 kap. 1 § MB. Hela Öland kommer också i fortsättningen att vara av riksintressen enligt 4 kap. MB. Det betyder att en anläggning som påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden inte heller i fortsättningen kommer att kunna tillåtas. Boverket motsätter sig inte den föreslagna ändringen, men konstaterar samtidigt att förslaget är ytterligare ett exempel på lagändring i 4 kap. MB med syfte att skapa en speciallösning för ett visst intresse. Boverket har tidigare i flera sammanhang påtalat behovet av en samlad översyn inte bara av bestämmelserna i 3 kap. MB utan också av bestämmelserna i 4 kap. MB. Det uppdrag som lämnats till Miljöprocessutredningen omfattar bara bestämmelserna i 3 kap. MB. Den nu föreslagna ändringen i 4 kap. MB är ytterligare ett exempel, som visar att behov av översyn är mycket angeläget också när det gäller det kapitlet.

Riksantikvarieämbetet: instämmer i utredningens slutsats att den nuvarande 10 MW-gränsen i 4 kap. 3 § miljöbalken kan utgöra ett hinder för en från hushållningssynpunkt lämpligt utbyggnad av vindkraft på Öland. Däremot ser Riksantikvarieämbetet risker med att ta bort förbudsregeln på Öland utan att ersätta den med någon slags reglering som kan styra utbyggnaden till färre men större anläggningar.

Statens energimyndighet: Förslaget till ändring av 4 kap. 3 § miljöbalken (1998:808) inte är tillräckligt långtgående. Det bör därför tas fram ett förslag till ändring av sagda lagrum, så att begränsningen kommer att bli mindre omfattande.

Svensk vindkraftförening: Regeln möjliggör att man gör om samma misstag runt kusterna som Öland råkat ut för. D.v.s. att utbyggnaden blir splittrad och mindre effektiv och därmed sannolikt påverkar negativt det man vill skydda. Det är bättre att möjliggöra för planeringsinstanserna att samla utbyggnaden till några få stora platser.

Vattenfall: Regeringen bör fortsätta att utreda frågan om upphävande av förbudet mot att bygga vindkraftanläggningar med en uteffekt som överstiger 10 MW i områden som omfattas av riksintresset obruten kust. Utbyggnad av vindkraft till havs torde vara en förutsättning för att de nationella målen för vindkraft ska kunna uppnås. Sådan vindkraft är mycket dyr att anlägga och det torde inte under överskådlig tid vara möjligt att få lönsamhet i så små havsbaserade vindkraftparker som 10 eller ens 25 MW. Mot bakgrund av det är förbjudet att bygga vindkraftparker med större uteffekt än 10 MW inom områden som omfattas av riksintresset obruten kust förefaller det inte särskilt märkligt att inga projektörer visat intresse för att bygga vindkraft just där. Att såsom utredningen gjort lägga detta och en sammanställning av synpunkter från berörda länsstyrelser till grund för att bestämmelserna inte bör ändras kan enligt Vattenfalls mening inte vara tillräckligt. Regeringen bör så snart som möjligt ta initiativ till att frågan utreds på nytt. En sådan utredning bör inventera vindförhållanden och vattendjup längs de aktuella kusterna. Om det visar sig finnas grundområden med goda förutsättningar inom riksintresset bör dessa områdens betydelse för vindkraftutbyggnaden vägas mot bevarandeintressena.

Advokatsamfundet: Med hänvisning till föreslagen revidering av tillståndsplikten och i syfte att upprätthålla en stringent lagstiftning är det samfundets uppfattning att förbudsregeln bör relatera till vindkraftverkens höjd och antal. Samfundet ser inga skäl att revidera förbudsregelns omfattning. Den höjd och det antal vindkraftverk som skrivs in i regeln bör därför motsvara en effekt av 10 MW. Samfundet vill här peka på olämpligheten i att ha olika utgångspunkter för förbudsreglerna i 9 kap. 6 § miljöbalken och 5 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd respektive 4 kap. 3 § jämfört med 17 kap. 4.a § miljöbalken. Detta eftersom reglerna avser samma art av miljöfarlig verksamhet. Enligt samfundets uppfattning kan en sådan uppdelning medföra svårigheter för enskilda att förstå systemet och därigenom kunna bidra till en ökad rättsosäkerhet. Advokatsamfundet har inget att erinra vad gäller utredningens förslag att upphäva aktuellt förbud avseende Öland. Samfundet har heller inget att erinra över att förbud kvarstår vad gäller övriga kustområden.

Avstyrker men har synpunkter i någon del: Kammarrätten i Jönköping, Kammarkollegiet, Statskontoret, Naturskyddsföreningen

Kammarrätten i Jönköping: Utredningens förslag kommer knappast leda till färre vindkraft på Öland, men däremot större.

Statskontoret: Utredningen vill undanta Öland från riksintresset obruten kust, vilket skulle underlätta ytterligare utbyggnad av vindkraftverk på Öland. Statskontoret ifrågasätter förslaget och vill med nuvarande underlag inte tillstyrka detta. Effekterna av utredningens förslag är enligt Statskontorets mening inte tillräckligt analyserade i utredningen.

Kammarkollegiet: Utredningen har föreslagit att det förbud mot större vindkraftsetableringar som gäller utmed en stor del av den svenska kusten tas bort avseende Öland. I 4 kap. miljöbalken räknas särskilt skyddsvärda intressen upp. Dessa intressen anses vara så viktiga att utpekande skett genom riksdagsbeslut. De är således av nationellt intresse. Utredaren har i denna del grundat sin ståndpunkt på en framställan från Länsstyrelsen i Kalmar län. Något annat län har på direkt fråga av utredaren inte framställt något liknade förslag. Kollegiet anser att underlaget för att kunna ta ställning till denna politiskt svårbedömda fråga inte är tillräckligt. Bl.a. är skälen för varför endast Öland ska undantas från skyddet inte tillräckligt utredda.

Naturskyddsföreningen: Miljöbalkens regler om Skydd av obruten kust i MB 4 kap. 3 § för större vindkraftsetableringar. Risker är att en omotiverat stor andel av vindkraftsetableringarna kanaliseras till några av landets mest värdefulla strand- och alvarsmiljöer. Det råder dessvärre stor osäkerhet om hur flyttfågelsträcken skulle komma att påverkas av en massiv expansion av vindkraftsverk på Öland. En beaktansvärd mängd av Skandinavien flyttfåglar har sina flyttvägar utmed Öland. Under flytt är många arter känsliga, eftersom de utsätts för stora påfrestningar. Bland annat ska de upplagrade energidepåerna i fåglarna fettvävnader räcka under hela flyttsträcken, och under dåligt väder och motvind kan individernas nivåer bli kritiska. Även en relativt liten påverkan på de stora mängder flyttfågel som normalt går ned för att rasta på delar av Öland kan ge ett större genomslag i dödlighet i individantal. Med tanke på att det nu avsatts nära 10 000 kvadratkilometer mark som riksintresse för vindkraftsbruk av Energimyndigheten, borde det finnas utrymme nog i landet för vindkraftsetableringar utan att koncentrera dem just till Öland.

4.4 Regeringens tillåtlighetsprövning

Utredningen föreslår att gränsen för de fall i vilka kommunen får begära regeringens tillåtlighetsprövning ska följa den gräns som gäller för tillståndsprövningen.

4.4.1 Sammanfattning av remissvaren

Tillstyrker/inga synpunkter/ingen erinran/motsätter sig inte: Borgholms kommun, Riksantikvarieämbetet, Advokatfirman Åberg, Vattenfall, Kungsbacka kommun, Västsvenska Industri- och handelskammaren, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Tillstyrker men har synpunkter i någon del:

Avstyrker men har synpunkter i någon del: Kammarkollegiet

Kammarkollegiet: Utredaren har föreslagit att gränsen för när regeringen på begäran av kommunfullmäktige ska förbehålla sig tillåtlighetsprövningen inte ska ske direkt i lag utan i en hänvisning till förordning. Kollegiet ställer sig bl.a. av lagtekniska skäl tveksamt till den föreslagna ändringen. Vilka nivåer som ska gälla för att regeringsprövning ska bli fallet regleras för

övriga verksamheter direkt i lag. Att för en enda verksamhet flytta ned bestämmandet av gränsen till förordningsnivå gör att bestämmelsen uppfattas som inkonsekvent. I stället bör en större översyn av bestämmelsen göras.

5 Ellagen

Utredningen föreslår att vid prövning av nätkoncession ska prövningen inte omfatta frågor som redan prövats i en tillståndsprövning enligt miljöbalken.

5.1 Sammanfattning av remissvaren

Tillstyrker/inga synpunkter/ingen erinran/motsätter sig inte: Piteå kommun, Vänersborgs tingsrätt, Ragunda kommun, Linköpings kommun, Krokoms kommun, Östersunds kommun, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Statskontoret, Svensk vindkraftförening, Länsstyrelsen i Stockholms län, Skellefteå kommun, Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Skåne län, Energimarknadsinspektionen, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Tillstyrker men har synpunkter i någon del: Nacka tingsrätt, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Advokatsamfundet, Vattenfall, Svensk energi, Svensk vindenergi, Västsvenska Industri- och handelskammaren,

Nacka tingsrätt: Miljödomstolen anser att utredningens resonemang på sidan 271 och framåt angående vad som ska prövas enligt miljöbalken respektive vid tillämpningen av ellagen är något otydlig och efterfrågar förtydligande på denna punkt.

Länsstyrelsen i Jönköpings län: Länsstyrelsen tillstyrker utredarens förslag till samordning mellan miljöbalken och ellagen. För att ytterligare effektivisera handläggningen av vindkraftanläggningar anser Länsstyrelsen att lagstiftaren även bör se över förutsättningarna för samordning mellan miljöbalken och kulturminneslagen med hänsyn till bl.a. landskapsbildsskyddet. Det vore även önskvärt med en ökad samordning mellan 9 kap. och 11 kap. miljöbalken och dispensförförande från övriga områdes- och artskydd än de som idag omfattas av samordnade regler.

Västsvenska Industri- och handelskammaren: Det är inte möjligt eller rimligt att vid miljöprövningen i detalj bedöma ledningens placering och konsekvenser. Det måste vara tillräckligt att verksamhetsutövaren lämnar en sådan beskrivning av ledningsdragningen att det går att bedöma tillåtligheten av vindkraftprojektet.

Svensk vindenergi: Stödjer utredningens förslag om samordning mellan prövningen enligt miljöbalken och enligt ellagen i syfte att undvika dubbelprövning av frågorna. Det är angeläget att genomföra utredningens förslag om ändringar i 2 kap 8 a § ellagen. Svensk Vindenergi noterar samtidigt att en vindkraftsetablering, särskilt en större sådan, kan lokaliseras på ett sådant sätt att det krävs en relativ lång kabel eller ledning för att ansluta parken till det överliggande nätet. Det kan även vara en verksamhetsutövers val att välja en anslutning mot ett annat nät än det närmast liggande i syfte att

kunna ansluta på en högre spänningsnivå med de fördelar en sådan anslutning kan få såväl för överföringssystemet som sådant som för verksamhetsutövaren och nätägaren. Såvitt vi förstår kommer nätkoncession för linje att krävas för kabel eller ledning från en vindkraftspark till överliggande nät även efter den nyligen genomförda ändringen 2008:897 i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857). Med beaktande av oklarheter om ledningssträckningen eller dess längd kan det vara ogörligt eller oproportionerligt kostsamt att i det tidiga skede som utgörs av miljöprövningen i alla delar kunna bedöma ledningens förläggning och dess konsekvenser. Det skulle strida mot sitt syfte om utredningens förslag om ändringar i 2 kap 8 a § ellagen av prövningsmyndigheterna kom att tolkas på det sättet att en prövning enligt miljöbalken alltid måste innehålla en detaljerad beskrivning av ledningsdragningen och dess konsekvenser. Ledningsdragningen utgör trots allt endast en följdverksamhet till vindkraftsparken. Det måste därför vara tillräckligt om verksamhetsutövaren väljer att i prövningen enligt miljöbalken lämna en sådan beskrivning av ledningsdragningen att det går att bedöma tillåtligheten av vindkraftverksamheten. Om prövningsmyndigheten anser det behövt kan även i sådant fall ledningsdragningen specificeras i huvudsak eller på ett negativt sätt, dvs. med angivande av vilka miljöer som inte skall skadas genom ledningsdragningen (jfr. i denna fråga Miljööverdomstolens dom 2008-11-19, mål nr M 2210-08, Taka-Aapua, villkor 17).

Svensk energi: Svensk Energi stödjer förslaget som syftar till att samordna en redan genomförd miljöprövning av en kabel- eller ledningsdragning som ägt rum inom ramen för tillståndsprocessen för själva vindkraftanläggningen, med den miljöprövning som annars måste ske vid en nätkoncessionsprövning enligt ellagen. Förslaget tydliggör möjligheten att samordna såväl samråd som miljökonsekvensbeskrivning av vindkraftanläggning och tillhörande anslutningsledning, vilket ur acceptanssynpunkt bedöms vara en stor fördel. Det är dock viktigt att i den fortsatta behandlingen klarlägga att förslaget inte får leda till att en tillståndsansökan avseende vindkraftanläggningen alltid måste innehålla en detaljerad beskrivning av ledningsdragningen och dess konsekvenser. Det bör alltså även i fortsättningen räcka med det underlag som i det enskilda ärendet erfordras för att tillåtligheten av vindkraftverksamheten skall gå att bedöma.

Vattenfall: Vattenfall tillstyrker utredningens förslag. Dock måste framhållas att anslutning av en eller flera vindkraftparker kan medföra behov av förstärkningar och nybyggnationer i andra delar av elnätet vilkas tillstånd inte påverkas av förslaget. För att påskynda även sådana tillstånd krävs en allmän översyn av processen för linjekoncession. Eftersom frågor om anslutning till elnätet ofta kommer in sent i projekten kan denna fråga fördröja produktionsstarten. Av naturliga skäl är det svårt att i detalj bestämma hur anslutningen av en vindkraftpark påverkar de angränsande elnäten innan prövningen av parken i sig är klar men åtgärder bör kunna vidtas för att tidigarelägga och snabba upp processen för linjekoncessioner. Med den föreslagna ändringen i ellagen står det helt klart att det är möjligt att samordna samrådsprocessen och miljökonsekvensbeskrivningen för

prövningarna enligt miljöbalken och ellagen vad gäller interna ledningar inom en vindkraftpark och eventuellt anslutningsledningen till det övriga elnätet. Acceptansfrågorna och därmed också samrådsprocessen är helt avgörande för en framgångsrik utbyggnad av vindkraften. Det finns ett stort pedagogiskt värde i att kunna samråda om och beskriva konsekvenserna av en vindkraftpark i ett sammanhang. Vattenfall välkomnar därför utredningens förslag. Vattenfall vill framhålla att Energimarknadsinspektionen bör kunna pröva koncessionsansökan innan tillståndet enligt miljöbalken vunnit laga kraft. Regeringen bör överväga om den föreslagna bestämmelsen behöver förtydligas i denna del.

Advokatsamfundet: I syfte att säkerställa att relevanta moment prövas enligt miljöbalken är det samfundets uppfattning att nätkoncession bör betraktas som ett följdföretag till vindkraftanläggningar i enlighet med 16 kap. 7 § miljöbalken.

Avstyrker men har synpunkter i någon del: E.ON

E.ON: E.ON noterar att utredningen föreslår ett alternativ till nuvarande prövningsregler för starkströmsledning. Alternativet innebär att lokalisering och miljöprövning av en starkströmsledning kan ske av länsstyrelsen men att resterande delar rörande eltekniska frågor koncessionsprövas av Energimarknadsinspektionen enligt ellagen (1997:857). Enligt utredningens förslag skall dock även möjligheten att pröva starkströmsledningen enligt nu gällande regler finnas kvar. Mot bakgrund av att regeringen den 13 november 2008 beslutat att möjliggöra för att det interna nätet i en vindkraftspark skall kunna byggas utan krav på nätkoncession, att interna nät därmed sannolikt inte kommer att inkluderas i en ansökan om miljötillstånd för vindkraftsanläggningen utan kommer att byggas utan annan myndighetstillsyn än möjligen genom samråd enligt miljöbalken, att olika juridiska personer är innehavare av produktionsanläggningen respektive nätet, att ledningen som skall ansluta till en vindkraftsanläggning normalt sett inte är geografiskt integrerad med anläggningen, att samrådet relaterat till vindkraftsanläggningens lokalisering och miljökonsekvenser normalt sett ägt rum före det att arbete initierats med anslutande elledning, samt att överklagande av erforderliga tillstånd med utredningens förslag kan ske både enligt miljöbalken och enligt ellagen även om antalet klagoberättigade personer i ärendet enligt ellagen begränsas, är det E.ONs uppfattning i denna del att tveksamhet råder kring huruvida det av utredningen framtagna förslaget i denna del verkligen skulle innebära en förenkling. Vidare gäller att för ett tänkt gemensamt tillstånd enligt miljöbalken för vindkraftsanläggningen och anslutande elledning att de två skilda juridiska ägarna solidariskt står för villkoren som meddelas i tillståndet. Det är därför inte troligt att en sådan gemensam prövning enligt miljöbalken kommer att vara önskvärt från vindkraftsexploatörens respektive nätägarens sida. Ett ytterligare motiv till att ett gemensamt tillstånd inte är effektivt är att ett miljöbalkstillstånd för en vindkraftsanläggning vanligtvis beviljas för 25 år jämfört med nätkoncession för linje vilket vanligtvis meddelas för 40 år. E.ON föreslår istället att samrådet enligt 6 kap miljöbalken koordineras för såväl

vindkraftsanläggningens lokalisering som för anslutande elledning. Dock bör en samlad koncessionsprövning av anslutande elledning även fortsättningsvis ske av en och samma myndighet, d.v.s. Energimarknadsinspektionen.

6. Övriga synpunkter

Sveriges Fiskares riksförbund: Förbundets synpunkter nedan tar endast sikte på vindkraft i vattenområden. SFR delar den uppfattning som presenteras i delbetänkandet att det för uppförandet av vindkraftverk i vattenområden även fortsättningsvis ska vara obligatoriskt att ansöka om tillstånd enligt miljöbalken. I samband med vindkraftsutbyggnad behövs anslutningskoncession för att koppla verken mot elnät. Invändningar önskar riktas mot förslaget att någon ny MKB inte ska behöva göras i ärenden om anslutningskoncession. Förbundet anser att värdet av en sådan konsekvensbeskrivning, utifrån de specifika förhållanden som råder vid varje situation, är så pass högt att man inte ska bortse från att vidhålla detta krav; biologiska värden riskerar annars att bortses ifrån.

Lantmäteriet: Utbyggnadstakten samt värdet av de nödvändiga investeringarna och den uttryckliga önskan om att skapa säkerhet för investeringarna medför att det torde uppstå behov av att kunna säkerställa rätten till mark för vindkraftverk med nödvändiga tillhörande anordningar även genom andra förfaringsätt än frivilliga överenskommelser. En aspekt rörande frivilliga avtal som enda grund för markåtkomst är det faktum att de angivna områdena av riksintresse för vindbruk ger berörda markägare en exklusiv förhandlingssitt. Påtryckningsmedel i form av alternativa förfaringsätt saknas i dagsläget vilket ger markägaren ett slags veto att avgöra om en vindkraftsutbyggnad kan komma till stånd eller ej. Detta kan leda till oskäligen arrendavgifter som slutligen får bekostas av elkonsumenterna. Värt att nämna är också att det med dagens lagstiftning saknas möjligheter att tvångsvis ta i anspråk mark för tillfartsvägar innan vindkraftsanläggningen är byggd såvitt den inte anläggs på egen ägd mark eller mark förvärvas för ändamålet och fastighetsbildning sker. Såsom utredningen konstaterar är alltså verksamhetsutövarna i princip helt beroende av att frivilliga avtal kan tecknas, för såväl vindkraftsparker som anslutande vägar. Ett expropriationsförfarande enligt 2 kap. 3 § expropriationslagen nämns som en tänkbar lösning för att få åtkomst till marken i de fall överenskommelse inte kan träffas och alternativa lokaliseringar saknas. En mer uttömmande redovisning kring hur expropriationslagen skulle fungera i de situationer överenskommelse inte kan nås saknas emellertid. En sådan är önskvärd bl.a. eftersom det normalt är fråga om en tidskrävande process vilken inte heller har prövats i detta sammanhang. Vidare vore det önskvärt med en analys av om expropriationslagen omfattar alla typer av vindkraftsanläggningar eller enbart vissa, större vindkraftsparker. Om resultatet av en forcerad markåtkomst som bygger på frivilliga avtal blir att det betalas ut ersättningar som väsentligt överstiger de belopp som annars skulle utgå enligt gällande lagstiftning kan det återverka även i andra värderingssituationer. En tänkbar lösning för att göra det möjligt att på legal väg på ett smidigt sätt "lösa in" rätten till utrymme för vindkraftsanläggningar skulle kunna vara att låta

ledningsrättslagen utgöra modell för markåtkomsten. På det sättet skulle det bl.a. bli möjligt att, när överenskommelse om ersättning inte finns, genom officialvärdering bestämma ersättningen till markägare för upplåtelsen. Det torde också vara av stor vikt för vindkraftsutbyggnaden att möjliggöra upplåtelse av rätt till väg genom ett officialförfarande till förmån för en planerad men ännu ej uppförd vindkraftsanläggning, upplåten med stöd av arrende. Det förhållandet att såväl vindkraftsanläggningen som tillskotts företagen redan prövats i miljöbalkens tillståndsprocess medför inte någon lösning på markåtkomstfrågorna. Lantmäteriet föreslår därför att vidare utredning av markåtkomstfrågor inom vindkraftsutbyggnadsprocessen initieras. I detta sammanhang bör även hanteras den omgivningspåverkan av vindkraftsanläggningar som berör fastigheter som inte fysiskt belastas av dessa. I övrigt bör noteras att Nätanslutningsutredningens förslag (Bättre kontakt via nätet, SOU 2008:13) att interna nät inom en anläggning för produktion av förnyelsebar el ska undantas från koncessionsplikten innebär att ledningsrätt inte kommer att kunna upplåtas för dessa nät eftersom ledningsrätt endast kan upplåtas för koncessionspliktiga starkströmsledningar. Om uppsamlingsnäten undantas från koncessionsplikten anser Lantmäteriet att ledningsrättslagen bör ändras så att lagen blir fortsatt tillämplig på dessa nät.

Linköpings kommun: Föreslår att miljöbalken och plan- och bygglagen kompletteras med regler om att prövning av sakfrågor som skett enligt den ena lagstiftningen inte behöver prövas i den andra och att områdesbestämmelser utvecklas med regler om tillåten och icke tillåten markanvändning.

Länsstyrelsen i Jönköpings län: Länsstyrelsen avstyrker förslaget till särskilda övergångsbestämmelser för vindkraftanläggningar som enligt utredarens förslag kommer att tillåta fortsatt drift av tillståndslösa anmälda vindkraftanläggningar. Länsstyrelsen delar inte utredningens förslag att verksamheter som tidigare anmälts enligt de äldre bestämmelserna inte behöver söka tillstånd enligt miljöbalken. Med föreslagna övergångsbestämmelser finns en risk att flera projektörer kommer att inkomma med undermåliga anmälningar för att undgå prövning efter den 1 juli 2009. Inom flertalet riksintresseområden för vindkraft råder idag febril aktivitet och kapplöpning om den tillgängliga vindenergin i området. Det får till följd att det inom samma påverkansområde etableras såväl enstaka vindkraftverk som större anmälningspliktiga eller tillståndspliktiga vindkraftparker. Eftersom etableringarna sker successivt och av olika verksamhetsutövare kommer ofta de första etableringarna ”undan” med en anmälan till kommunens miljökontor, medan de som kommer sist föreläggs att söka tillstånd enligt 9 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken. Det förekommer även att kommuner, på grund av okunskap om konsekvenserna eller politiska påtryckningar, tillåter flera anmälningspliktiga vindkraftanläggningar, ibland gällande samma verksamhetsutövare, inom ett och samma påverkansområde. Detta trots att vindkraftanläggningarna tillsammans kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och därför ska föreläggas att söka tillstånd i enlighet med MKB-direktivet. Länsstyrelsen befarar att problemet med många anmälningspliktiga vindkraftsanläggningar

inom samma påverkansområde, som tillsammans överskrider tillståndspliktig gräns ($C+C+C=B$), kommer att öka i de fall utredarens förslag till övergångsbestämmelser införs. Genom att tidigt avisera att tillståndslösa anmälda anläggningar måste söka tillstånd för fortsatt drift inom en viss övergångstid (förslagsvis 2 år) motverkar samhället att verksamhetsutövare kategoriskt låter anmäla flera mindre vindparker istället för att söka tillstånd för alla vindkraftverk vid ett och samma tillfälle.

SMHI: Vindkraftverk får inte placeras för nära en väderradar, då det kan ge upphov till störningar i radarns mätdata. Detta ger i sin tur ett försämrat underlag till meteorologiska och hydrologiska varningar och prognoser, både för SMHIs och Forsvarsmaktens vädertjänster.

Vattenfall: Kammarkollegiet fattar idag helt utan lagstöd beslut om s.k. rådighet till allmänt vatten förenat med en viss avgift per vindkraftverk. Det måste i sig anses vara tveksamt att en statlig myndighet utövar myndighetsutövning utan lagstöd. Rådigheten till allmänt vatten är inte exklusiv utan lämnas till praktiskt taget var och en som ansöker. Utgångspunkten i 16 kap. 11 § miljöbalken är idag att parterna i sådana situationer ska hitta en förhandlingslösning. När det åter blir lönsamt att bygga havsbaserad vindkraft befarar Vattenfall att det kan bli en lukrativ affärsidé för mindre seriösa aktörer att söka rådighet för grund som redan projekteras av någon annan för att tvinga fram en förhandlingslösning. Denna risk torde inte underlätta möjligheterna för seriösa projektörer att hitta finansiella lösningar för att bygga vindkraft. Vattenfall hemställer att regeringen på nytt utreder denna fråga. En sådan utredning skulle kunna överväga lösningar liknande minerallagstiftningen eller det danska systemet med ett anbudsförfarande för särskilt intressanta grundområden. Vattenfall befarar att kraven på hindermarkering av vindkraftverk som är högre än 150 m med högintensivt ljus i Luftfartsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om markering av byggnader, master och andra föremål (LFS 2008:47) kommer att försvåra möjligheterna att få tillstånd för moderna vindkraftverk i framförallt skog. Vattenfall erfar att dessa krav bara ställs i Sverige. Vattenfall ifrågasätter om bestämmelserna ryms i Luftfartsstyrelsens bemyndigande att meddela föreskrifter.

Boverket: Även om det har visat sig fungera väl att nyttja detaljplaneinstitutet för vindkraft, för de kommuner som använt sig av det på det sättet, t.ex. Piteå kommun, anser Boverket att det finns behov av ett nytt rättsverkande planinstitut. Boverket föreslår därför att man för större landsbygdsområden med motstridiga intressen, utreder möjligheten till ett nytt, bindande planinstrument med fokus på lämplighetsprövning och byggnaders egenskaper. Syftet är, att få ett instrument för att skydda verksamheter som vindbruk, att underlätta bygglovsprövningen och få ett instrument som kan ge bindande verkan till anvisade områden i översiktsplanen. Som utgångspunkt kan tas dagens områdesbestämmelser. För detta talar behovet av ett långsiktigt skydd för vindbruk men på sikt även den förmodade konkurrensen om mark för olika energislag. I framtiden kommer sannolikt avvägningar att behöva göras mellan olika intressenter i andra ytkrävande kraftkällor som exempelvis solenergi och biomassa.

Behovet är likartat för andra areella näringar som i ökad omfattning hamnar i konflikt med angränsande verksamheter. Frågan är inte ny, den behandlades av PBL-kommittén dock utan att då leda till ett konkret förslag. Boverket anser att utvecklingen sedan dess har ökat behovet av en lösning väsentligt och att det därför är en mycket angelägen fråga.

Svensk vindenergi: Utredningen har i denna del berört frågan om tillämpning av 16 kap 11 § miljöbalken i frågan om konkurrens mellan två sökande om ett område i allmänt vatten som upplåtits av Kammarkollegiet. Svensk Vindenergi delar utredningens bedömning att denna fråga bör lösas med tillämpning av 16 kap 11 § miljöbalken. Svensk Vindenergi har erfarit att frågan om konkurrens mellan två eller fler sökande om ett område även kan uppkomma i andra fall än allmänt vatten. Staten äger stora markområden inom fjällvärlden. Dessa områden förvaltas av respektive länsstyrelse. Länsstyrelserna fattar beslut om ”rådighet” dvs. dispositionsrätt av området på motsvarande sätt som Kammarkollegiet gör i fråga om allmänt vatten. Länsstyrelsernas bedömningar bygger av naturliga skäl på begränsat underlag och föregås av begränsad bedömning. Bedömningen kan inte överklagas. Ett icke optimalt beslut i ett sådant läge leder till oönskade konsekvenser för miljön, samhället, staten och övriga verksamhetsutövare. För att undvika suboptimeringar föreslår Svensk Vindenergi att lagstiftaren markerar att upplåtelse av statlig mark skall av myndigheter hanteras på samma sätt som Kammarkollegiet gör för upplåtelse av allmänt vatten. Prövningen av de tilltänkta vindkraftetableringarna får därefter ske av den prövande instansen med tillämpning av 16 kap 11 § miljöbalken. Det är inte sällan så att verksamhetsutövarna har kommit olika långt med sina respektive utredningar och ansökningar. Det kan märkas en tendens att prövningsmyndigheterna väljer att avvakta med handläggning av den ansökan som getts in bara för att det exempelvis pågår samråd om vindkraftverksamhet på angränsande fastighet. Detta kan leda till långa fördröjningar i handläggningstiderna. Lagstiftaren bör därför förtydliga att regeln i 16 kap 11 § miljöbalken är avsedd att tillämpas vid samtidig handläggning och inte som ett medel att fördröja handläggningen av en ansökan för att så småningom kunna göra en samtidig handläggning med en eventuell tillkommande ansökan. Kravet i 7 § förvaltningslagen om så snabb handläggning som möjligt gäller alltid. Ett annat, speciellt problem uppstår i de områden där samerna har brukanderätt av hävd och stödjer sig på Lappkodicillen från 1751. I dessa områden finns det således en sorts dubbelt markägarskap mellan markägaren (i de flesta fall staten) och samerna. Svensk Vindenergi har märkt tendenser att länsstyrelser mer eller mindre regelmässigt kräver att ansökningar enligt miljöbalken kompletteras med utredning enligt kulturminneslagen. Det är önskvärt att lagstiftaren förtydligar att sådan utredning inte skall krävas vid ansökan eller anmälan enligt miljöbalken.

Västsvenska Industri- och handelskammaren: 16 kap. 11 § MB ska tillämpas när fler ansöker samtidigt om tillstånd. Bestämmelsen får inte tillämpas så att processen onödigt fördröjs för att prövningsmyndigheten inväntar en kommande ansökan. Det finns anledning att förtydliga att en

ansökan enligt miljöbalken inte ska behöva innehålla en utredningen enligt kulturminneslagen.

7. Remissinstanser som avstått från att yttra sig eller som inte haft några synpunkter på förslaget i dess helhet

Riksrevisionen, Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Västerbottens län, Fortifikationsverket, Konsumentverket, Statens fastighetsverk, Vägverket, Fastighetsägarna Sverige, Länsrätten i Norrbottens län, Verket för näringslivsutveckling, Luleå tekniska universitet, Umeå tingsrätt, Skogsstyrelsen, Glesbygdsverket, Kustbevakningen, Länsrätten i Göteborg, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Banverket, Länsrätten i Jämtlands län, Östersunds tingsrätt, Företagarförbundet, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala universitet, Storumans kommun, Alrutiz´advokatbyrå, Företagarna, Näringslivets regelnämnd, Kiruna kommun, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Svensk Handel